

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І.МЕЧНИКОВА
Факультет психології та соціальної роботи
Кафедра педагогічної освіти та соціальної реабілітації

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття другого рівня вищої освіти «магістр»

на тему «РОЗВИТОК АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ В УМОВАХ
СУЧАСНОСТІ: МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ НА ПРИКЛАДІ ПРОГРАМИ
ERASMUS+»

«DEVELOPMENT OF ACADEMIC MOBILITY IN THE CONTEXT OF
THE MODERN CONDITIONS: OPPORTUNITIES AND CHALLENGES
BASED ON THE EXAMPLE OF THE ERASMUS+ PROGRAM»

Виконала: студентка денної форми навчання
Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки
Освітня програма «Освітні, педагогічні науки»
Литвинова Дар'я Дмитрівна

Керівник: к.пед.наук, доц. **Прокоф'єва Л.Б.** _____

Рецензент: к.пед.наук, доц. **Бикова М.М.**

Рекомендовано до захисту:

Захищено на засіданні ЕК №__

Протокол засідання кафедри
педагогічної освіти та
соціальної реабілітації
№ ____ від ____ 2025 р.

протокол № ____ від ____ 2025 р.

Оцінка _____/_____/_____
(за національною шкалою, ECTS, бали)

Завідувачка кафедри
_____ Вейландє Л.В.-В.

Голова ЕК
_____ к.пед.наук, доц. Пенів В.В.

АНОТАЦІЯ

Литвинова Дар'я Дмитрівна. Розвиток академічної мобільності в умовах сучасності: можливості та виклики на прикладі програми ERASMUS+

У роботі досліджено розвиток академічної мобільності в контексті сучасних глобальних трансформацій та євроінтеграційних процесів, із фокусом на аналізі можливостей та викликів програми Erasmus+. Розкрито теоретичні засади поняття академічної мобільності, її сутність, види, класифікаційні ознаки та роль у системі вищої освіти. Проаналізовано історичні передумови становлення академічної мобільності в Європі та Україні, окреслено ключові етапи розвитку інтернаціоналізації освітнього простору. Виокремлено проблемні аспекти організації мобільності в українських ЗВО та сформульовано рекомендації щодо її подальшого розвитку в Україні на інституційному й державному рівнях.

Дипломну роботу викладено на 85 сторінках, вона містить 1 таблицю та 18 рисунків. Наведено посилання на 60 джерел літератури.

Ключові слова: академічна мобільність, інтернаціоналізація освіти, Erasmus+, вища освіта, євроінтеграція, студентська мобільність, цифровізація освіти, міжнародне співробітництво.

ABSTRACT

Lytvynova Daria. Development of academic mobility in the context of the modern conditions: opportunities and challenges based on the example of the ERASMUS+ program.

The work examines the development of academic mobility in the context of contemporary global transformations and European integration processes, with a focus on analyzing the opportunities and challenges of the Erasmus+ program. It reveals the theoretical foundations of the concept of academic mobility, its essence, types, classification features, and role in the higher education system. The historical prerequisites for the formation of academic mobility in Europe and Ukraine are analyzed, and the key stages in the development of the internationalization of the educational space are outlined. Problematic aspects of the organization of mobility in Ukrainian higher education institutions are highlighted, and recommendations for its further development in Ukraine at the institutional and state levels are formulated.

The thesis is presented on 85 pages, contains 1 table and 18 figures. References to 60 sources of literature are provided.

Keywords: academic mobility, internationalization of education, Erasmus+, higher education, European integration, student mobility, digitization of education, international cooperation.

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	2
ЗМІСТ	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ I. Теоретичні засади розвитку академічної мобільності в умовах глобальних змін	11
1.1. Сутність і класифікація академічної мобільності	11
1.2. Історичні передумови та етапи становлення академічної мобільності в Європі та Україні	17
1.3. Програма Erasmus+: місце в системі академічної мобільності, основні цілі, напрями, вплив сучасних викликів на академічну мобільність	31
Висновки до I розділу	31
Розділ II. Практичний аналіз реалізації програми Erasmus+ як інструменту академічної мобільності	38
2.1. Аналіз впливу участі у програмі Erasmus+ на особистісний розвиток студентів: освітньо-культурна цінність участі у програмі	38
2.2. Проблемні аспекти організації академічної мобільності	51
2.3. Перспективи розвитку академічної мобільності в Україні: пропозиції, рекомендації	60
Висновки до II розділу	66
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	68
Список використаних джерел	71
Додатки	78

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Безперервні зміни і виклики сучасності висувають нові вимоги до системи вищої освіти. У період активної глобалізації і євроінтеграції суспільства саме академічна мобільність виступає у якості головного рушія еволюції навчального процесу. Вона сприяє обміну досвідом, знаннями та культурними цінностями між країнами-партнерами. Болонський процес є одним із загальновідомих, яскравих прикладів того, як держави, включаючи Україну, доєднуються до ініціатив заради співпраці у сфері освіти. І саме академічна мобільність була однією з основних цілей цієї колаборації. Відповідно до закону «Про вищу освіту» 2014 р., академічна мобільність є можливістю здобувачів освіти і науково-педагогічних працівників підвищувати свою кваліфікацію, стажуватися і навчатися в іншому університеті України або за кордоном.

ЮНЕСКО також просувають програми мобільності до світових освітніх трендів. Станом на 2022 рік понад 7 мільйонів студентів з усього світу брали участь у даній ініціативі. Надмірна популярність і переважно позитивний характер мобільності перетворив її також на інструмент, яким користуються навіть політичні діячі заради підвищення рівня освіти в країнах і розвитку людського потенціалу. Окремо ж для України розвиток академічної мобільності також постає інструментом залучення до європейського освітнього простору.

Останні роки відзначаються постійними змінами у вимогах до освіти і глобальними кризами. Як приклад пандемія COVID-19 обмежила можливість людей перетинати кордон. Здавалося б кризова ситуація для академічної мобільності спонукала її подальший розвиток, а саме залучення цифрових технологій.

Початок повномасштабної війни в Україні також не залишився без уваги. Для підтримки студентів, Європейським Союзом було впроваджено полегшені правила прийому студентів з України і збільшення стипендій. Як результат

можемо відзначити, що студенти з різних куточків країни досі беруть участь в освітніх ініціативах. Це в свою чергу підкреслює актуальність дослідження самого феномену мобільності і його можливості і обмеження на сьогоднішній день.

Проблематика академічної мобільності привертає значну увагу науковців у сфері педагогіки, соціології та освітнього менеджменту як за кордоном, так і в Україні. Зокрема, такі зарубіжні дослідники, як К. Сантьяго, Х. де Віт, Дж. Найт, Е. Арнал, вивчали тенденції та перспективи розвитку академічної мобільності у глобальному контексті. Різноманітні аспекти академічної мобільності досліджували також вітчизняні науковці: А. Богуславська, В. Андрущенко, А. Мартинюк, В. Лісовий та інші розглядали питання організації мобільності, державного регулювання та інтеграції української освіти у міжнародний простір. У наукових розвідках аналізуються історичні етапи становлення студентських обмінів, структура і типологія академічної мобільності, мотивація учасників та результати участі у програмах обміну. Разом з тим, у науковій літературі відзначається, що попри накопичений досвід і значні зміни у системі вищої школи за останні десятиліття, залишається актуальним подальше дослідження нових шляхів розвитку академічної мобільності в умовах сучасних викликів. Необхідність визначення оптимальних можливостей для інтеграції українських університетів у світовий освітній простір та подолання перешкод на цьому шляху зумовила вибір теми даного дослідження – «Розвиток академічної мобільності в умовах сучасності: можливості та виклики на прикладі програми Erasmus+».

Об'єкт дослідження: процес академічної мобільності у рамках системи вищої освіти.

Предмет дослідження: можливості та виклики розвитку академічної мобільності в сучасних умовах, особливості реалізації програми Erasmus+.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та проаналізувати розвиток академічної мобільності в умовах сучасності, визначити її переваги

та недоліки на прикладі реалізації програми Erasmus+, а також розробити пропозиції щодо підвищення ефективності академічної мобільності.

Завдання дослідження відповідно до поставленої мети визначені такі:

- розкрити сутність поняття академічної мобільності, її види та класифікацію;
- дослідити історичні передумови та етапи становлення академічної мобільності у країнах Європи та в Україні;
- охарактеризувати програму Erasmus+ як інструмент академічної мобільності, її місце в системі вищої освіти, основні цілі та напрями, проаналізувати вплив сучасних глобальних викликів на реалізацію програми;
- проаналізувати вплив участі у програмі Erasmus+ на особистісний і професійний розвиток студентів, оцінити освітньо-культурну цінність такої участі;
- виявити проблемні аспекти організації академічної мобільності (на прикладі програми Erasmus+), що стримують її ефективність;
- сформулювати пропозиції та рекомендації щодо перспектив розвитку академічної мобільності в Україні та шляхів подолання актуальних викликів.

Методи дослідження, застосовані для досягнення поставленої мети і вирішення завдань, включають теоретичні й емпіричні. З теоретичних методів використано аналіз і синтез науково-педагогічної літератури, нормативних документів та статистичних даних з проблеми дослідження; порівняльний аналіз – для співставлення світового та українського досвіду академічної мобільності; контент-аналіз освітніх програм і звітів Erasmus+; моделювання – для узагальнення тенденцій і розробки рекомендацій. Емпіричні методи охоплюють анкетне опитування та інтерв'ювання учасників програми Erasmus+ з метою зібрання інформації про їхній досвід, мотивацію та труднощі під час мобільності; спостереження та узагальнення емпіричного досвіду організації обмінів у ЗВО. Отримані кількісні дані опрацьовано методами статистичного аналізу (підрахунок відсоткового розподілу

відповідей, графічна інтерпретація результатів), якісні дані інтерпретовано шляхом логічного аналізу та експертної оцінки.

Експериментальна база дослідження: студенти, які брали участь у програмах академічної мобільності Erasmus+ упродовж 2022–2025 рр. До дослідницької вибірки увійшли 19 студентів бакалаврату і магістратури, що мали досвід навчання або стажування за програмою Erasmus+. Усі учасники походять з різних країн: Китаю, України, Італії, Греції, Угорщини, Іспанії та Англії, що робить вибірку інтернаціональною.

Організація дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилася у 2025 р. та охопила три етапи. На першому етапі – теоретико-аналітичному – було здійснено аналіз наукової літератури, нормативних актів і статистичних звітів з теми дослідження; вивчено стан розробленості проблеми академічної мобільності у теоретичному та прикладному аспектах; визначено об’єкт, предмет, мету й завдання дослідження; розроблено програму та інструментарій дослідницької роботи (анкету для опитування, питання для інтерв’ю). На другому етапі – дослідно-експериментальному – проведено емпіричне дослідження: дистанційне анкетування учасників програми Erasmus+, узагальнено та проаналізовано отримані дані, виявлено основні тенденції, проблеми і позитивні результати академічної мобільності на практиці. На третьому етапі – узагальнювально-інтерпретаційному – результати дослідження було статистично оброблено, систематизовано та інтерпретовано; сформульовано загальні висновки, розроблено рекомендації щодо удосконалення практики організації академічної мобільності і підготовлено текст підсумкової кваліфікаційної роботи.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що здійснено комплексний аналіз розвитку академічної мобільності в сучасних умовах із врахуванням новітніх глобальних викликів (пандемії, воєнних дій, цифровізації). Теоретично обґрунтовано та уточнено зміст поняття «академічна мобільність» з позиції його багатовимірності (виділено структурні компоненти, функції та фактори впливу на ефективність

мобільності). Виділено та систематизовано основні чинники, які сприяють розвитку академічної мобільності (міжнародні угоди, фінансова підтримка, цифрові технології, мовна підготовка тощо), а також в сучасному контексті узагальнено найважливіші проблеми та бар'єри (надмірна бюрократизація, недостатнє фінансування, мовні та організаційні труднощі, нерівномірний доступ до програм). Отримано нові дані про вплив участі у програмі Erasmus+ на особистісний та професійний розвиток студентів (виявлено зміни у рівні іншомовної компетентності, міжкультурної толерантності, кар'єрних очікуваннях тощо). На основі емпіричних результатів розроблено пропозиції щодо оптимізації процедур академічної мобільності (спрощення документального супроводу, вдосконалення механізмів визнання результатів навчання, посилення підтримки учасників на рівні ЗВО), що поглиблює теорію і методику управління освітніми процесами в умовах інтернаціоналізації.

Практична значущість дослідження полягає у тому, що його результати та розроблені рекомендації можуть бути впроваджені в діяльність закладів вищої освіти та освітніх організацій. Зокрема, матеріали дослідження можуть бути використані підрозділами міжнародного співробітництва ЗВО для вдосконалення програм академічної мобільності, спрощення організаційних процедур та поліпшення підтримки студентів на етапах підготовки, участі і після повернення з обміну. Одержані дані про вплив Erasmus+ на компетентнісний розвиток студентів і окреслені проблеми можуть бути використані у навчальному процесі при викладанні дисциплін з менеджменту освіти, педагогіки вищої школи, міжнародних освітніх програм, а також слугувати базою для подальших наукових досліджень з питань інтернаціоналізації освіти.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження викладено у публікаціях автора: Когнітивно-педагогічні стратегії підвищення ефективності навчальної діяльності студентів у ЗВО. Секція: Система заходів щодо збереження ментального здоров'я учасників освітнього процесу. Науково-практична конференція «Психологічне благополуччя та ментальне

здоров'я в умовах невизначеності. Присвячена 160-річчю ОНУ, 7 квітня 2025 р. – Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2025. С. 348-351 DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-496-5-100>

Розвиток академічної мобільності в умовах сучасності: можливості та виклики на прикладі програми ERASMUS+. Секція: Загальна педагогіка та історія педагогіки. Науково-практична конференція «Педагогічна наука і освіта в умовах трансформаційних змін» 21–22 листопада 2025 р. – Одеса: Видавництво «Молодий вчений», 2025. С. 6-11

Структура та обсяг роботи. Магістерська кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг роботи складає 85 сторінок друкованого тексту, з них 70 сторінку основного змісту. У роботі вміщено 1 таблицю та 18 рисунків. Список використаних джерел налічує 60 найменувань.

Розділ 1. Теоретичні засади розвитку академічної мобільності в умовах глобальних змін

1.1. Сутність і класифікація академічної мобільності.

Згідно ст. 1 Закону України «Про вищу освіту» поняття академічної мобільності уособлює собою можливість учасників освітнього процесу (студенти, науковці, викладачі) навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукові дослідження в іншому закладі вищої освіти або науковій установі у межах України або за кордоном [10]. Також існують інші визначення даного терміну. Наприклад, ЮНЕСКО розширює це поняття: мобільність — це «фізичне або віртуальне переміщення осіб за межі своєї країни з метою навчання, досліджень, викладання чи роботи» [56].

Через складність організації, багатовимірність, а також велику варіативність учасників, академічна мобільність диференціюється за різними факторами: за місцем проведення, за сферою діяльності, за способом реалізації, за процедурою визнання результату програми (таблиця 1.1.) [39, с. 140].

Таблиця 1.1.

Категорія	Вид	Приклад
За місцем проведення	Внутрішня мобільність (отримання учасниками освітнього процесу досвіду в інших навчальних закладах, що знаходяться в межах однієї країни.)	Здобувач магістерського рівня спеціальності «Психологія» Харківського національного університету бере участь у семестровому обміні в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова, де опановує вибіркові дисципліни, передбачені його індивідуальним навчальним планом.
	Міжнародна мобільність (навчання чи дослідницька діяльність за кордоном.)	Студент освітнього рівня магістр зі спеціальності «Філософія» навчається протягом одного семестру в Університеті Тюбінгена (Німеччина) в межах програми Erasmus+, де опановує дисципліни, що визнаються в її домашньому закладі.

Продовження таблиці 1.1.

За сферою	Освітня мобільність (основна увага приділяється саме процесу здобуття нових навичок і знань у рамках конкретної освітньої програми.)	Здобувач першого рівня вищої освіти спеціальності «Право» бере участь у програмі Erasmus+ та протягом одного семестру навчається в Університеті Варшави, де опановує дисципліни, сумісні з його навчальним планом.
	Наукова мобільність (спрямована на участь у наукових проєктах, конференціях, дослідженнях)	Аспірант проходить наукове стажування в лабораторії при Університеті Гельсінкі, де бере участь у дослідженні під керівництвом викладача приймаючого університету.
За способом реалізації	Очна мобільність (передбачає фізичну присутність здобувачів протягом всього навчального процесу)	Студентка проходить семестрове навчання в Берлінському університеті за програмою Erasmus+, при цьому фізично знаходячись в країні приймаючого закладу, де навчається та бере участь у запропонованих студентам заходах.
	Дистанційна мобільність (здійснюється за допомогою онлайн платформ та штучного інтелекту)	Студент спеціальності «Інформаційні технології» доєднується до одного з онлайн-курсів Гарвардського університету на платформі edX. Заключається міжуніверситетська угода, що дозволяє визнати і перезарахувати результати курсу в рідному ЗВО.
	Змішана мобільність (поєднує риси очної та дистанційної форми)	Студентка освітнього рівня магістр бере участь у змішаній програмі Blended Intensive Programme (BIP): спочатку опановує онлайн-модулі з педагогічної майстерності, а згодом бере участь у тижневій очній школі в університеті м. Краків.
За процедурою визнання результату програми	Кредитна (здобувач отримує кредити з дисциплін, що визнаються у його основному університеті)	Студентка спеціальності «Міжнародні відносини» навчається протягом одного семестру в Університеті Любляни (Словенія), де опановує 30 ECTS кредитів. Після повернення ці кредити зараховуються в її українському університеті як частина основної освітньої програми.
	Ступенева (фокусується на отриманні диплому або сертифікат про здобуття вищої освіти. Може вимагати від студента прямого вступу до університету за кордоном.)	Здобувач вступає до магістратури в Університеті Гронінгена після здобуття ступеня бакалавра в Україні та навчається два роки закордоном, по завершенні отримуючи диплом магістра в іншій країні.

Таким чином ми бачимо, що академічна мобільність на сьогоднішній день постає ключовою фігурою у системі вищої освіти і, як ми побачили у таблиці, приносить користь окремим учасникам освітнього процесу. На думку Ян Ц. студентська мобільність стає необхідністю у сучасних євроінтеграційних процесах, що пов'язані із вищою освітою. В умовах стрімкої глобалізації та реформ в освітній системі вона зазнала значних змін та тепер її основними функціями є вдосконалення професійних та академічних навичок, розвиток міжкультурної комунікації, посилення міжнародного співробітництва, а також обмін досвідом між учасниками і навчальними закладами [41].

Розглянемо значення академічної мобільності на різних освітніх рівнях:

1) У першу чергу слід зазначити, що участь у даних програмах надає студентам унікальну можливість отримати досвід, навички та знання у новому для них освітньому середовищі. Навчання за кордоном або в іншому ЗВО у межах рідної країни сприяє підвищенню академічної успішності, вмотивовує, а також знайомить студентів із новими підходами та сучасними методиками, які можна застосувати у процесі самоосвіти, а також запропонувати для затвердження у рідному університеті [17, с. 39].

Окрім фахових знань, також важливим є те, що студенти покращують свої комунікативні навички, вчаться спілкуватися із представниками різних культур, проводять групові дослідження, самостійно адаптуються до нових умов, іншими словами розвивають глобальні компетентності. Отриманий досвід і самостійне життя в іншій країні розширює світогляд і формує міжкультурне розуміння. Випускники, що брали участь у програмах академічної мобільності є більш підготовленими, а також затребуваними на ринку праці [41].

Саме студентська мобільність може поділятися на ефективну і гібридну (дистанційна, змішана), що розкриває ширший спектр переваг перед здобувачами. Користуючись перевагами-онлайн навчання студенти отримують можливість подорожувати новою для них країною, одночасно

здобуваючи нові знання у приймаючому університеті і при цьому досліджуючи місцеву культуру, переймаючи поведінкові навички шляхом прямої комунікації із мешканцями у різних нестандартних ситуаціях [17, с. 41].

2) Не менш важливою академічна мобільність є і для викладацького складу. Для науково-педагогічних працівників вона відкриває можливість для професійного розвитку, адже дозволяє проходити стажування і викладати в інших країнах, підвищуючи свою кваліфікацію і переймаючи нові стратегії навчання. Таким чином викладачі не тільки отримують нові знання, але й поглиблюють свій практичний досвід і застосовують його для реформування вже наявних в їх рідних закладах освітніх програм [7, с. 78].

Як у своєму дослідженні наголошує Мартинюк А., на сьогоднішній день основною метою академічної мобільності для науково-педагогічних працівників постає саме стимулювання обміну досвідом, дослідження нововведень у сфері освіти, удосконалення навичок у написанні наукових робіт. Досягнення перелічених компетентностей також досягається шляхом відвідування запланованих воркшопів, семінарів і конференцій, у яких беруть участь дослідники з усього світу, презентуючи свої здобутки і отримуючи зворотній зв'язок [17, с. 40].

Наступний визначним аспектом є культурний розвиток. Перебування у новому середовищі, часто обов'язкове відвідування історичних пам'яток, музеїв, бібліотек і мистецьких центрів – усе це сприяє розширенню як професійного, так і особистого досвіду викладача [11, с. 15].

Академічна мобільність спрямована на підтримку та підвищення можливості працевлаштування, розвиток кар'єрного росту, а також залучення спеціалістів до міжнародної академічної спільноти [18, с.148]. Ця стратегічна функція у подальшому надає конкурентну перевагу учасникам мобільності, коли ті шукають нове місце роботи або для просування в їх академічній кар'єрі [24, с. 419].

3) Зважаючи на переваги, які отримують студенти і науково-педагогічні працівники, також важливо підкреслити значення академічної мобільності і

для самих закладів освіти [28, с. 229]. У першу чергу це підвищення іміджу. Якість навчання, що підвищується шляхом проходження стажування персоналом за кордоном і впровадженню нових технологій, а також проведенням онлайн-конференцій із партнерами, укладення міжнародних угод і стосунків між закладами, підтримка студентів у проходженні мобільності – усе це є важливими факторами, що піднімають рівень заохочення здобувачів вступати до ЗВО і підвищує рівень інтернаціоналізації. [5]

Таким чином ми можемо виділити чотири основні цілі академічної мобільності, що об'єднують перерахованих вище учасників (Рис. 1.1.). [50, с. 3]

Рис 1.1. Мета академічної мобільності

По-перше, академічна мобільність виступає одним з головних засобів підвищення якості освіти [47]. Студенти відвідують лекції в інших країнах з метою здобути корисні для їх фаху знання та навички. Для викладачів же це постає можливістю підвищити свою кваліфікацію, оновити навчальні програми, що будуть відповідати міжнародним стандартам, а також навчитися використовувати нові технології, переймаючи досвід людей, що вже користувалися і запроваджували їх в навчальний процес [11, с. 23].

По-друге, зазначимо розвиток міжкультурної комунікації [51]. Саму появу академічної мобільності з одну боку можна охарактеризувати, як необхідність у розширенні світогляду, підвищення фахових компетенцій, а також досягнення ефективної культурної взаємодії. Шляхом прямого залучення освітян до нового освітнього середовища, студенти і науково-педагогічних працівників сприймають, обмінюються і в подальшому впроваджують новий досвід у своє професійне і повсякденне життя [32, с. 138].

Розглядаючи зовнішньоекономічний аспект наступною ціллю виступає покращення репутації ЗВО [28, с. 226]. Вона виражається у тому, що на академічній арені, заклади працівники і здобувачі яких брали участь у академічній мобільності, мають вищий шанс отримати загальне визнання: зростає популярність закладу, кількість спонсорів і закладів-партнерів. Мобільність створює умови для плідної співпраці і укладення зв'язків між університетами і просування спільних проєктів і міжнародних угод [34].

На одному рівні із підвищенням іміджу закладів, зростає конкурентоспроможність учасників академічної мобільності [4]. Студенти, що мали нагоду брати участь у таких програмах мають вищі шанси отримати роботу за своїм фахом, а науково-педагогічні працівники підвищують кваліфікацію і можуть претендувати на просування кар'єрними сходами. [50]

1.2. Історичні передумови та етапи становлення академічної мобільності в Європі та Україні

Незважаючи на важливість теми і її актуальність на сьогоднішній день, існує не так багато досліджень сфокусованих на історії і розвитку інтернаціоналізації вищої освіти у світі. Перші ґрунтовні наукові дослідження, присвячені цій проблематиці, датуються 1990-тими роками, що збігається із закінченням Холодної війни [50]. Саме у той період люди почали використовувати освітній процес у якості інструмента для відновлення культурної єдності, взаєморозуміння і толерантності між країнами. Процес здобуття знань поступово повертається від ізоляціоністського, обмеженого парадигмами у межах однієї національності, до глобального (колаборативного). Однак започаткування інтернаціоналізації освіти поринає глибоко у часи середньовіччя [37, с. 8].

Щоб детально дослідити розвиток і актуалізацію інтернаціоналізації, розглянемо діаграму динамічності її поширення від найдавніших задокументованих випадків і до сьогоднішнього дня (Рис. 1.2.). У відповідності до відносної шкали (від 1 до 10), яка наводиться для наглядного порівняння, схема відображає еволюцію академічної мобільності від XI ст. і до сьогодення: у загальному підсумку простежується поступове посилення інтернаціоналізації освітнього процесу, з одним різким спадом, після якого спостерігається стабільне та стрімке зростання, зумовлене впливом історичних подій [37, с. 9]. Нижче розглянемо окремо кожний етап розвитку інтернаціоналізації вищої освіти – від ранніх середньовічних університетів у період їх заснування і до сьогодення – на прикладі Європи та України, детальніше розбираючи історичні обставини, перші прояви академічної мобільності та впливи різних народів світу на кожному з охарактеризованих етапів.

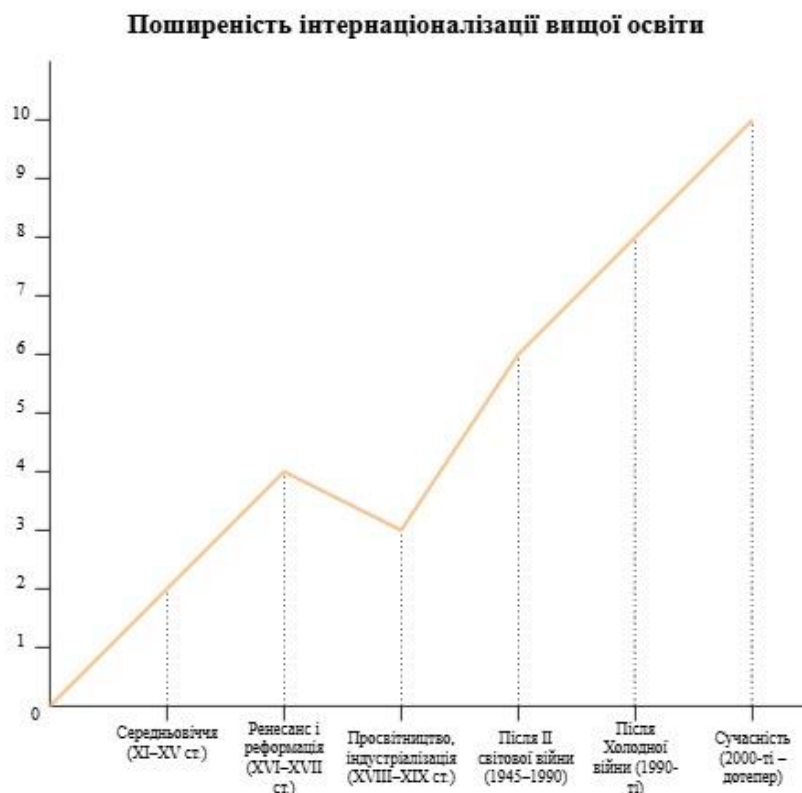

Рис. 1.2.

Середньовіччя (XI-XV ст. н.е.). У Європі Середніх віків зародилися перші університети (Болонський (1088 р.), Паризький (1150 р.), Оксфордський (1096 р.), Кембриджський (1209 р.), Саламанківський (1218 р.), Падуанський (1222 р.)), які від самого свого створення мали міжнародний характер. «Мовою студентства» спільною для закладів освіти була латина, що дозволяла дослідникам і студентам з різних країн обмінюватися досвідом, новими знахідками і підходами до навчання без мовних бар'єрів [54, с. 14]. *Peregrinatio academica* – що у перекладі означає академічне «паломництво» – стало невід'ємною частиною освітнього життя вже з XII ст. Одним з найперших офіційних проявів заохочення студентів до приєднання до цього руху стало надання освітянам «привілеїв для учених», які забезпечували захист і окремий правовий статус мандрівним студентам. Цей наказ був виданий імператором Фрідріхом I Барбаросса у 1155 і призвів до масового руху дослідників між університетами [53].

На початку академічного паломництва основною перешкодою була обмежена кількість закладів, а також факультетів [53]. Основних факультетів

у період середньовіччя було чотири: філософський, теологічний, правовий і медичний — і далеко не кожний викладався в усіх існуючих на той час університетах, а подорож між країнами займала багато часу. Майбутні юристи переважно обирали університет Болоньї, у той час як богослови знаходили своє місце в Парижі, а медики в Салерно чи Монпельє [54, с. 17].

На прикладі одного з головних освітніх центрів того часу, а саме університету Болоньї, розглянемо основні фактори, які впливали на життя мандруючих студентів [49, с. 23]. Цей університет славився найвідомішими вченими-юристами, що працювали там, і став взірцем серед інших закладів того часу. Болонья вирізнялася сильною студентською автономією, через що і була дуже привабливою саме для студентів з високим соціальним статусом і класовою свідомістю [54, с. 25]. Ця соціальна ексклюзивність була пов'язана не стільки з фактичним соціальним виключенням у процесі вступу, скільки з високою вартістю навчання та проживання за кордоном протягом багатьох років, що як ми зазначимо у подальшому, досі є однією з основних перешкод у сучасній академічній мобільності [53].

На вибір місця, де студенти здобували освіту, впливали сімейні зв'язки, можливості, заможність, а також репутація різних університетів. Навчання за кордоном було часто мінливим, що було спричинено викликами того часу. Війни, конфлікти між міськими правителями та студентами, а також хвороби, такі як епідемія чуми, були частими факторами впливу [54, с. 14]. Щоб підтримувати один одного, студенти університету утворювали так звані «академічні нації» серед студентського колективу — об'єднання в університеті, членство в яких регулювалося походженням та спільною мовою. Часто невеликі мандрівні групи також формувалися з родичів або людей з одного регіону [53].

Завдяки заснуванню університетів у XV столітті відстані подорожей значно скоротилися, і це відкрило нові можливості для зміни місця здобуття освіти під час навчання або, наприклад, для переходу до іншого університету. У період Середньовіччя студенти також мали змогу змінювати місце навчання.

Таким чином, наприклад, для вивчення медицини, права чи теології після завершення базової підготовки на факультеті в галузі філософії в іншому університеті, що був більш наближеним або доступним на момент початкового вступу [53].

Хоч успішне закінчення університетів Франції чи Італії досі вважалося престижним, але окрім самого процесу навчання, вступ до закладу залишався складним, а подекуди і неможливим для більшості освітян, окрім найбагатших студентів або обдарованих пребендів – людей, що отримували стипендію, яка раніше надавалася каноніку або члену капітули, що надходила з доходів собору або колегіальної церкви [53].

Однак, не дивлячись на надані можливості, основна частина студентів університетів – що за даними Швінгеса, нараховувала понад 200 000 студентів до 1500 року лише в німецькомовному світі – що навчалася лише в одному університеті, і залишала його через один-два роки без академічного звання [53]. Протягом XV століття лише близько третини студентів отримували звання бакалавра і менше десяти відсотків продовжували навчання та досягали звання магістра – з тенденцією до спаду [54].

Звертаючи увагу на розвиток мобільності в період Середньовіччя на території тогочасної України можна також виділити низку важливих моментів і прикладів. Через нестачу університетів, у межах рідної країни, молодь виїжджала за кордон, знаходячи можливості здобувати освіту в таких країнах як Чехія, Словаччина, Італія, Франція, Голландія, Німеччина і Польща [25]. Яскравим прикладом стане Петро Кордован, який у 1391 році став доктором богослов'я у Соробонні (Париж). Дедалі частіше у цьому ж університеті почали з'являтися відомості про студентів, що здобували наукові ступені: «Бенедикт Сервінус руської нації» та «Іван Тинкевич руської нації з Києва». Списки студентів XVI ст. університетів різних країн поповнювалися записами із підписом «з України» (хоча формально нацією й далі називали рутенської, руською або роксоланською) [19, с. 33]. Наявність українців у західноєвропейських школах того часу не була поодиноким: від заснування

Краківського університету і до середини XVI ст. у ньому навчалося і мешкало близько двох тисяч українських студентів [37, с. 10].

Багато вихідців з України здобували освіту й в інших престижних закладах: у німецьких університетах (Гейдельберзькому, Лейпцизькому, Падуанському, Страсбурзькому) та в Англії (Оксфордському, Кембриджському) [23, с. 27]. Відомо, що діти українського шляхтича Юрія Немирича навчалися в Оксфорді, а соратник Петра Могили, Інокентій Гізель, — у Кембриджі. В Віттенберзькому університеті, що також відзначався частим прийняттям студентів з України, освіту отримав відомий того часу письменник і оратор Станіслав Оріховський, талант якого відмітив сам Мартін Лютер, поселивши юнака у власному маєтку [19, с. 42].

Масштабність цього явища ілюструє факт, що для руських (українських) студентів інколи засновували окремі бурси: так, у Празькому університеті 1397 року королева Ядвіга відкрила бурсу для студентів з Русі [25]. Отже, вже в пізньому Середньовіччі сформувалися передумови єдиного європейського освітнього простору – традиція академічних мандрів, до якої долучалася й українська молодь.

Ренесанс і Реформація (XVI–XVII ст.). В історії стародавніх університетів Реформація ознаменувала період відкриттів і розширення феномену інтернаціоналізації вищої освіти. Гуманістичні ідеї Ренесансу стимулювали міжуніверситетський обмін знаннями. Як один з широковідомих прикладів, можемо навести розповсюдження руху *respublica litteraria* (1417 р.) [53]. Вчені-гуманісти активно листувалися між собою, обмінювалися рукописами та трактатами, створюючи перші інтелектуальні «республіки вчених». Листування йшло латиною, а також все частіше почали зустрічатися французька і італійська мова [54, с. 43]. Студенти здійснювали освітні подорожі Європою в пошуках знань, насамперед відвідуючи Італію, яку ще називають колискою Відродження, де університети Болоньї, Падуї, Флоренції та Неаполя залишалися провідними центрами права, медицини та філософії – основні факультети ще з часів Середньовіччя [50].

Починаючи з XVI ст. відбулися значні зміни в міграційних моделях на території країн Європи. Студентство поділилося конфесійні табори і таким чином протестантська студентська спільнота дедалі більше орієнтувалася на університети нового типу, а саме Віттенберг, Лейден, Женева, Базель, Гейдельберг, у той час як католицька молодь тяжіла до старих центрів – Парижа, Болоньї, Падуї та Риму [49]. У Священній Римській імперії також спостерігався помітний зсув: зменшився рух студентів до католицького Відня, натомість підвищилася зацікавленість до протестантських університетів – зокрема Віттенберзького й Тюбінгенського, що стали одними з найпопулярніших того часу і залишаються одними з головних освітніх центрів сучасності, активно приймаючи студентів з усього світу [53].

У другій половині XVI–XVII ст. широкого поширення набув феномен «Кавальєрського туру» – освітньо-культурних подорожей молодих європейських аристократів, що завершували свою базову освіту. Лише заможні родини мали можливість брати участь у цьому русі через проблему, що залишалася актуальною ще з започаткування перших проявів мобільності – висока вартість проживання у іншій країні і необхідна попередня освіта [49].

Такі тури передбачали відвідування провідних університетів і культурних центрів Франції, Італії, Англії та Нідерландів, а також знайомство з політичним устроєм тих територій. Дослідження спадщини інших країн із часом стало цінуватися більше, формуючи собою нову мету академічної мобільності. Університети Оксфорда, Сорбонни, Болоньї та Падуї завдяки цьому руху знову перетворилися на космополітичні освітні осередки, приймаючи заможних студентів-аристократів з усієї Європи [54].

Для українських земель XVI–XVII ст. період Ренесансу і Реформації став епохою становлення власних центрів вищої освіти [37]. У 1576 році на Волині князь Василь-Костянтин Острозький заснував Острозьку слов'яно-греко-латинську академію — перший вищий навчальний заклад у Східній Європі. Вона поєднувала у собі елементи західної (латинської) та східної освітніх традицій: навчальні курси охоплювали «сім вільних наук» (до котрих

входить: арифметика, астрономія, діалектика, риторика, граматика, музика і геометрія), богослов'я та філософію, а мовами викладання були слов'яно-руська, грецька та латина, що насправді є подібним до університетів інших країн і могло бути перейнято першими студентами, що проходили навчання за кордон перед заснуванням закладів вищої освіти на Батьківщині. І дійсно хоч академія мала передусім регіональне значення, її існування заклало основу для інтеграції української освіти у європейський інтелектуальний простір [32].

Наступним важливим етапом стало заснування у 1632 році митрополитом Петром Могилою Києво-Могилянського колегіуму, що у подальшому став академією. Це був перший навчальний заклад класичного університетського типу в Україні, де як і в Острозькій академії викладалися «сім вільних наук», богослов'я і філософія [25]. Подібність дисциплін була притаманна закладам для того часу. Основною мовою навчання була латина, що і дозволило Києво-Могилянська академії інтегруватися у ширший європейський освітній простір [37]. Але навіть після появи перших закладів вищої освіти випускники і студенти-початківці продовжували навчання у Краківському і Віленському університетах, а також у Кенігсберзі, Римі та Болоньї [19].

Українська шляхта та козацька старшина активно долучалися до освітніх мандрів. Як зазначається у дослідженні Микитася, у XV–XVIII ст. близько п'яти тисяч вихідців з України відвідали університети Європи. Серед них – відомі інтелектуали, державні та церковні діячі: наприклад, Петро Могила здобув освіту у Західній Європі, Юрій Немирич навчався у Лейденському університеті, а Симеон Полоцький – у Вільні та Києві, згодом у Москві. Така мобільність забезпечувала трансфер знань, сприяла поширенню ренесансних і реформаторських ідей в Україні та формувала нову освітню й культурну еліту [19].

Просвітництво та індустріалізація (XVIII–XIX ст.). У кінці XVII — XIX ст. уряди європейських держав активно засновували власні університети та академії наук, керуючись державними інтересами. Вища освіта стала більш

доступною в межах національних кордонів, тому потреба пересічних студентів їхати за знаннями за кордон дещо спала порівняно з попередніми епохами [49]. У своїй роботі О. Сушик характеризує цей період як домінування національних освітніх систем., що заклало більш ізоляційну позицію вищої освіти того часу [37]. Проте академічні контакти не зникли докорінно: вони трансформувалися і набули інших форм. Продовжували діяти наукові товариства і листування між ученими різних країн, проводилися міжнародні наукові експедиції, з'явилися перші наукові конференції. Молоді вчені й талановиті студенти досі виїздили за кордон для здобуття освіти або стажування – але основною мотивацією для них вже ставали спеціальні стипендії і протекції меценатів, що суттєво скорочувало вартість навчання і проживання [54].

У Західній Європі XVIII ст. зберігалася практика освітніх подорожей для членів еліти: Гран-тур залишався частиною виховання аристократів, які відвідували університетські центри Італії, Франції, Англії, переймаючи передовий досвід, хоча й цей захід ніколи не набирав масованості і поступово зник, надавши місце альтернативам, що існують і в наші дні, як от наприклад туризм. Водночас у другій половині XVIII – на початку XIX ст. Німеччина здійснила університетську реформу (модель вільного дослідницького університету Гумбольдта), що швидко піднесло її університети до світового рівня. Відтак з усього світу потягнулися охочі навчатися саме до німецьких закладів освіти [54]. Наприклад, упродовж XIX ст. в університетах Німеччини пройшли навчання загалом близько 9–10 тисяч студентів зі США — американці масово їхали здобувати наукові ступені, адже німецькі університети славилися дослідницькими методиками та сучасними лабораторіями [49].

Для українських земель XVIII–XIX ст. академічна мобільність протікала у специфічних умовах, через належність України до імперій. Після входження Лівобережної та Слобідської України до складу Російської імперії (1709–1780-ті рр.) багато українських вихованців Києво-Могилянської академії

продовжили кар'єру в імперських центрах – Петербурзі, Москві, деякі були направлені за державний кошт на навчання за кордон, найчастіше до Німеччини, Франції [37]. Так от, Михайло Остроградський, що був випускником Харківського університету, у 1820-х рр. відправився у подорож для покращення набутих знань у Паризькій політехнічній школі і Колеж де Франс, що дозволило йому стати провідним математиком імперії. В Австрійській монархії, до якої належала Галичина, теж були можливості навчання за кордоном: галицькі русини навчалися у Віденському чи Грацькому університетах, а з другої половини XIX ст. – і у відродженому Львівському університеті [19]. На кінець XIX ст. в українських губерніях Російської імперії вже діяла мережа власних університетів із центрами у Харкові, Одесі, Києві і Чернівцях, через що основна маса української молоді отримувала вищу освіту не залишаючи країни [23]. Однак окремі представники інтелігенції все ще виїздили за кордон: наприклад, Іван Франко проходив навчання у Віденському університеті і зміг там здобути ступінь доктора філософії, і Михайло Драгоманов працював у Софійському університеті Болгарії [19].

Після Другої світової війни (1945–1990 рр.). Катастрофічні для всього світу наслідки Другої світової війни стали поштовхом до стрімкого розвитку міжнародної співпраці в сферах освіти і науки. У повоєнні роки була затверджена ідея, що академічні обміни – дієвий інструмент для зміцнення миру, взаєморозуміння між народами та відбудови інтелектуального потенціалу [54]. У 1946 році в США була започаткована програма академічних обмінів імені сенатора Дж. В. Фулбрайта, що мала на меті налагодити взаєморозуміння і толерантність через обмін студентами і науковцями між США та іншими країнами. Ця програма швидко набула глобального характеру, і за перші десятиліття після війни сотні тисяч студентів та дослідників з різних країн отримали можливість навчатися за кордоном за стипендіями, що покривали вартість навчання і дозволяли проживати на території абсолютно нової для багатьох країни [50]. Ідею підхопили й інші держави: з'явилися

двосторонні програми обмінів (Британська Рада, DAAD у Німеччині, що на сьогоднішній день розширила свої межі, програми урядів Франції, Канади і безліч інших), а також була створена Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (UNESCO, 1945), яка одним зі своїх завдань проголосила сприяння академічній мобільності [47].

У Західній Європі 1950–60-х років академічна мобільність поступово розширювалася, хоча спочатку й носила елітарний характер. Пов'язані з колоніальними імперіями процеси теж додали міжнародного виміру: студенти з колишніх колоній почали приїздити навчатися до метрополій (наприклад, молодь з Індії почала відвідувати університети Британії; а з Північної Африки приїздили до Франції) [54].

У 1970-х рр. кількість іноземних студентів у західних університетах стрімко зростає, зокрема через популярність західної освіти у світі. Натомість у комуністичних країнах Східної Європи можливості виїхати на навчання до Заходу були обмежені «залізною завісою». Академічна мобільність відбувалася переважно в межах держав-союзників: існували програми обміну між університетами СРСР, Польщі, Чехословаччини, НДР та ін. Радянський Союз, до складу якого входила тоді Українська РСР, розвивав співпрацю в освіті з країнами соціалістичного табору та «країнами, що розвиваються» (Азії, Африки, Латинської Америки) в ідеологічному руслі. Наприклад, у 1960 р. в Москві було відкрито Університет дружби народів ім. П. Лумумби, де навчалися студенти з десятків країн Азії й Африки. Частина українських викладачів та науковців теж брала участь у таких програмах — виїздила викладати до союзних республік або дружніх, на той момент, країн. Проте повноцінна інтеграція української академічної спільноти у світовий простір у цей період була неможливою через політичну ізоляцію СРСР [37].

Розвиток академічної мобільності після Другої світової війни заклав фундамент для сучасності. На кінець 1980-х у світі щороку навчалися за межами своїх країн сотні тисяч студентів. Як зазначає Жураковська, кількість

іноземних студентів у світі 1980 року становила близько 1 млн, а до 1990 р. зросла ще на 60% [9].

В Європі 15 червня 1987 р. стартувала перша багатонаціональна програма обміну студентами Erasmus (European Community Action Scheme for the Mobility of University Students). 15 червня 1987 р. Рада Європейських Співтовариств ухвалила цю програму, і від осені 1987-го перші кілька тисяч студентів вирушили на навчання по обміну до університетів партнерських країн.

Після Холодної війни (1990-ті роки). Падіння залізної завіси наприкінці 1980-х – на початку 1990-х років призвело до того, що країни Східної Європи змогли нарешті розшири масштаби інтернаціоналізації освіти. Зникнення політичних бар'єрів дозволило сотням тисяч студентів з постсоціалістичних країн їхати на навчання до Західної Європи та Північної Америки. До того ж талановиті фахівці і студенти з країн, що раніше також не мали можливості вільно долати кордони і працювати вступати до університетів комуністичних країн, також тепер мали можливість вивчати мову і культури східних сусідів і вчитися за їх методикою [54]. Європейські структури негайно включили країни Центральної та Східної Європи до своїх освітніх ініціатив. Ще в 1990 р. Європейський Союз започаткував програму TEMPUS (Trans-European Mobility Programme for University Studies), покликану підтримати модернізацію вищої освіти і академічні обміни з країнами колишнього соцблоку [52].

У самому Європейському Союзі в 1999 р. представниками 29 країн було підписано Болонську декларацію [46]. Ця подія ознаменувала початок Болонського процесу, метою якого було створення до 2010 р. «Зони європейської вищої освіти». Гармонізація освітніх систем за Болонськими принципами (запровадження співставних ступенів, Європейської кредитної трансферної системи (ECTS), додатка до диплому тощо, але при цьому не роблячи системи освіти різних країн ідентичними) мала на меті, зокрема, усунути структурні перешкоди для мобільності студентів і викладачів у

Європі [15]. Болонський процес суттєво підняв інтернаціоналізацію європейських університетів, адже тепер студенти отримали можливість перезараховувати кредити, мати подвійні дипломи, а короткострокові навчальні візити стали офіційно визначатися частиною освітнього процесу [40]. Знов звертаючись до статистики наведеної Жураковською, на початку 2000-х кількість студентів, що навчалися за межами своєї країни, перевищила 2 мільйони, а до 2010 р. глобальна студентська мобільність сягнула понад 4 мільйони осіб [9]. (рис. 1.2.)

Рис 1.2. Кількість іноземних студентів в університетах світу

Україна, здобувши незалежність у 1991 р., теж доєднується до активного процесу інтернаціоналізації вищої освіти [38]. По-перше, для неї нарешті відкрилися двері до прямого набору на участь у західних програмах обміну. З 1992 р. в Україні офіційно діє Програма Фулбрайта і до сьогодні за період її існування понад 1200 українців отримали стипендії на навчання і дослідження у США і водночас понад 800 американських науковців приїхали викладати і проводити дослідження до українських закладів [3].

По-друге, держава проклала свій шлях до інтеграції до європейського освітнього простору. Українські університети з середини 1990-х років стали

партнерами європейських за програмою TEMPUS, що фінансувала спільні проєкти та обміни фахівцями [9]. І вже починаючи з 2004 р. українські заклади освіти долучилися до програми Erasmus Mundus, а 19 травня 2005 р. на конференції у м. Берген міністр освіти України підписав Болонську декларацію, офіційно приєднавши Україну до Болонського процесу. Це зобов'язало нашу країну узгодити стандарти вищої освіти з європейськими та відкрило ширші можливості академічних обмінів [3].

Сучасність (2000-ті – 2020-ті роки). На сучасному етапі інтернаціоналізація вищої освіти стала пріоритетом для більшості країн. Глобальна академічна мобільність нині проявляється у багатьох варіаціях: масове навчання студентів за кордоном, транскордонна співпраця університетів у наукових дослідженнях, створення спільних освітніх програм між університетами-партнерами, а також віртуальна мобільність. Звертаючись до дослідження Б.Вілдавскі, кількість студентів, що вчаться за різноманітними програмами академічної мобільності у світі зросла до понад 5,6 млн у 2018 р., і прогнозується подальше збільшення до 8 млн протягом найближчих десятиліть [60]. За більш ніж 35 років існування програми Erasmus нею скористалися вже понад 10 мільйонів учасників. Інтернаціоналізація стала показником якості університетів: у глобальних рейтингах враховується частка іноземних студентів і викладачів. Студенти ж у свою чергу шукають заклади освіти, що в більшому об'ємі демонструють свою спроможність до надання можливості своїм освітянам брати участь в академічній мобільності [59].

Для України сучасний етап є водночас сприятливим, але й викликає низку проблем. Розглядаючи ситуацію з одного боку, триває активна участь у програмах Erasmus+, лише за 2014–2020 рр. понад 17 тис. українських студентів і працівників освіти взяли участь у мобільностях за цією програмою, діють двосторонні угоди між університетами різних країн, зростає академічна активність за кордоном [16]. Українські університети укладають програми подвійних дипломів з європейськими партнерами, залучають іноземних професорів до викладання окремих курсів у доступному для них форматі. Але

з іншого боку постають сучасні проблеми, такі як наприклад економічна криза і розпал військових конфліктів, негативно впливають на академічну мобільність України. Помітним стає відтік інтелекту, адже більшість українських випускників після навчання за кордоном залишаються працювати в приймаючих країнах, а рідні університети і роботодавці часто не спроможні конкурувати із закладами інших країн на фінансовому і якісному рівні [1].

Але навіть попри це, загальна тенденція залишається позитивною: академічна мобільність утвердилася як невід’ємна частина освітнього процесу глобально [20]. Українське законодавство сьогодні закріплює право студентів на академічну мобільність (Закон «Про вищу освіту» від 12.08.2015 р. про порядок реалізації права на мобільність) [13]. Таким чином, сучасність характеризується найвищим донині рівнем інтернаціоналізації вищої освіти: географічні та інформаційні кордони були майже повністю зняті, що здавалось неможливим ще двадцять років тому, і перед нинішніми студентами та науковцями відкритий весь світ. Академічна мобільність стала основним показником якості освіти, розвитку кар’єрних можливостей і культурного обміну в глобалізованому суспільстві [24].

1.3 Програма Erasmus+: місце в системі академічної мобільності, основні цілі, напрями, вплив сучасних викликів на академічну мобільність

Програма Erasmus+ є ключовим компонентом європейської та світової системи академічної мобільності. За даними ЮНЕСКО, у 2022 році майже 7 мільйонів студентів навчалися за кордоном, що утричі більше, ніж на початку 2000-х років. При цьому важлива увага надається тому факту, що частка жінок, що бере участь у мобільності, переважає. За статистикою, що надається на офіційному сайті Erasmus і глобальному дослідженні OECD, можна визначити, що тільки за період з 1987 по 2013 рр. більш ніж 40% загальної кількості студентів, що вчилися за програмами мобільності, обирали саме про Erasmus [52].

Програма охоплює більш ніж 20 країн-партнерів і поступово виходить за межі Європи, посилюючи глобальну співпрацю в освіті. З-поміж держав, що долучилися до програми з моменту її створення у 1987 р., була й Україна. Починаючи з 2014 року українські університети беруть участь у проєктах Erasmus+ і на період з 2021 по 2027 рр. мають доступ до близько 40 конкурсів як партнери і 9 – як координатори. Таким чином, Erasmus+ виступає одним із провідних компонентів світової академічної мобільності, поєднуючи європейські цінності та міжнародні ініціативи і відкриваючи студентам і викладачам-науковцям з усього світу можливості навчатись і співпрацювати у різних країнах [43].

Говорячи про основну мету програми, її представники виокремлюють підтримку розвитку громадян через освіту та мобільність, сприяння особистому та професійному зростанню, інтеграцію та формування єдиного європейського освітнього простору. Вона спрямована на підвищення кваліфікації та конкурентоспроможності учасників, розвиток ключових компетенцій, підсилення інноваційності та міжкультурної толерантності. Зокрема, у програмному періоді 2021–2027 років Erasmus+ робить акцент на

досягненні чотирьох основних великих пріоритетів: підтримка «зеленої» трансформації, цифрової трансформації, сприяння соціальній інклюзивності і різноманітності, а також зміцнення участі молоді в демократичному житті і популяризація європейських цінностей (рис.1.3) [48].

Рис.1.3

Ця мета переплітається з цілями Цифрового освітнього плану ЄС, Європейської освітньої зони та Стратегії ЄС для молоді. Крім того, програма активно працює на принципі «ніколи не залишити позаду»: вона сприяє подоланню бар'єрів участі в мобільності для вразливих груп (як наприклад, студентів з інвалідністю, мешканців віддалених регіонів тощо). У плані розв'язання викликів пандемії та соціальних криз Erasmus+ також підтримує швидке відновлення освіти через інклюзивні можливості для навчання, волонтерства та професійного розвитку, долучає студентів до академічної мобільності шляхом цифровізації освітнього процесу [43].

Зокрема, за словами офіційного керівника ЮНЕСКО з освіти, доступ до навчання є необхідним для подолання наслідків світової кризи, і саме через це завданням програми постає підтримка персонального, соціально-освітнього та професійного розвитку людей у Європі та за її межами [58]. Звідси можемо зауважити, що поширення програми за межі Європейського суспільства також є одним з основних моментів її розвитку. У сукупності ці цілі відображають

прагнення Erasmus+ зміцнити єдність Європи і світу, підвищити кваліфікацію і конкурентоспроможність громадян і забезпечити стійкість освіти перед викликами сучасності, також спираючись на майбутні прогнози [57].

Для досягнення своїх цілей Erasmus+ реалізується через низку «Ключових дій» (Key Action, «КА» в подальшому), що охоплюють найважливіші напрями мобільності та співпраці. Зокрема, виділяють [48]:

1) КА1 — мобільність індивідів: ця дія підтримує обміни студентами та стажування, академічну та професійну мобільність персоналу, а також молодіжні обміни і події. Сюди входять можливості для студентів вищих навчальних закладів навчатися чи проходити стажування за кордоном, а також для викладачів і адміністративних працівників виїжджати на короткострокове викладання або підвищення кваліфікації [42]. Програма також покриває напрямки середньої, професійної (ПТО), дорослої освіти і спортивного розвитку і кар'єри. В офіційному описі Erasmus+ підкреслюється, що участь у мобільності відкриває учасникам міжкультурний досвід, розвиває їхні комунікативні, мовні, аналітичні та цифрові навички [27].

2) КА2 — співпраця організацій та установ: ця дія підтримує проекти стратегічного партнерства між закладами освіти, бізнесом та громадськими організаціями [42]. Сюди входять такі програми, як «Європейські університети» (коаліції вузів з кількох країн, що розробляють спільні довгострокові стратегії навчання і наукових досліджень), «Альянси для інновацій» (співпраця між освітою, наукою та бізнесом для інноваційних галузей), а також спільні магістерські програми Erasmus Mundus. Крім того, КА2 включає проекти «Співпраця для компетентностей», які спрямовані на розбудову потенціалу освіти в країнах третього світу та на розширення міжнародної мережі закладів освіти [43].

3) КА3 — підтримка розробки політик: основна ідея її спрямована на посилення європейського діалогу в галузі освіти, молоді та спорту [42]. Вона включає конференції, дослідження, мережі і експериментальні проекти, що стимулюють модернізацію систем освіти [43]. Також до КА3 належать дії,

пов'язані зі стандартизацією та визнанням кваліфікацій (наприклад, підтримка Болонського процесу) [46].

4) Напрямок Жан Моне (Jean Monnet). Хоч це і не зазначається окремим КА, варто згадати, що програма підтримує курси, кафедри та центри з європейських студій. Дія Жана Моне націлена на поглиблення знань щодо європейської інтеграції в університетах і інших закладах вищої освіти [44].

Звертаючи увагу на вплив сучасних викликів на академічну мобільність необхідно звернути увагу на низку подій, що кардинально змінили як підхід до навчання, так і його організацію.

- 1) Пандемія COVID-19. У 2020–2021 роках пандемія призвела до значних зрушень у програмах мобільності. Фізичні обміни майже зупинилися через карантинні обмеження, що особливо вразило молодих учасників Erasmus+. Декому довелося відмінити довгоочікувану подорож, декому відмовитися від навіть спроби взяти участь у конкурсі для здобуття місця серед іноземних студентів. Це загострило проблему психологічного навантаження і необхідності альтернативних форм навчання. Програма відповіла на виклик, посилюючи підтримку цифрової організації освіти та онлайн-навчання [11]. Уже у 2022 році Erasmus+ зміг провести більше мобільностей, ніж до початку пандемії, завдяки масштабному переходу на дистанційні та змішані формати: наприклад, були запроваджені змішані інтенсивні програми та віртуальні обміни як для студентів, так і для викладачів, що полегшило організацію обміну і стало невід'ємною частиною освітнього процесу і на сьогоднішній день (online-спільноти для інтерактивного навчання) [31]. Так суть віртуальних обмінів полягає в організації онлайн-дебатів, дискусій і міні-курсів, що дають студентам і молоді можливість взаємодіяти з однокурсниками з інших країн без перетину кордону і фізичної взаємодії. Хоча це й не може повністю замінити проживання в іншій країні, такі онлайн-заходи стали цінним інструментом підтримки міжкультурного діалогу у кризові часи [8]. Поступове відновлення

мобільності після спаду захворюваності серед людей супроводжувалось також зростанням фінансової підтримки: починаючи з 2023 року ставки індивідуальної підтримки були збільшені на близько 12,3 %, а у 2024 році – переглянуті з урахуванням інфляції, щоб компенсувати подорожчання життя та забезпечити можливість навчання для всіх груп студентів [45].

- 2) Війна в Україні. Збройна агресія Росії кардинально вплинула на академічну мобільність в Україні [29]. З початком повномасштабного вторгнення Єврокомісія відразу запровадила виняткові заходи підтримки: були спрощені правила отримання грантів на навчальну й академічну мобільність українських студентів, учнів та освітян, що постраждали від війни, підвищенні стипендії, а також кількість місць, які виділялися для конкурсу [14]. Це дало змогу тисячам українців продовжити навчання або стажування за кордоном, незважаючи на воєнний стан. Сумарно за період з 2022 року близько 33 000 громадян України взяли участь у мобільності за програмою Erasmus+ [21]. Одночасно проєкти співпраці отримали гнучкість для адаптації своїх заходів до нових викликів (наприклад, перенесення строків, переформатування діяльності). Окремо були виділені конкурси на підтримку України, у тому числі окремі ініціативи в сфері освіти і молоді, а також можливість долучити українські університети як партнерів у «Європейських університетах» [14]. Реальними прикладами таких ініціатив стали проєкти, що друкували українські підручники за кордоном або організовували віддалене навчання для студентів з окупованих територій. Зокрема, програма допомогла випустити понад 1,5 мільйона шкільних підручників українською мовою для дітей, де б вони не опинилися, а також заснувати курси з вивчення мов і адаптації для людей різного віку, де викладають як українці, так і носії [22].
- 3) Цифровізація освіти. Одним із найбільш відчутних трендів останнього десятиліття став перехід до цифрових технологій у навчанні, що також

розширило можливості мобільності. Erasmus+ активно заохочує перехід до цифровізації: одним із пріоритетів програми є підвищення цифрових компетенцій учасників і розвиток онлайн-платформ для міжнародної співпраці [8]. Для наочності зазначимо Еразмус+ Online Language Support (OLS), що надає інструменти вивчення мов через інтернет, а вищі навчальні заклади запроваджують гібридні програми навчання, що поєднують фізичні й віртуальні обміни [30]. Введення технологій в процес освіти навіть під час фізичного обміну дає змогу студентам легше поєднувати ознайомлення з культурою країни і навчальний процес. Також важливо зазначити, що автоматизація також зачепила і загальну організацію в середині навчальних закладів і тепер отримати допомогу шляхом листування чи онлайн-консультацій можна набагато швидше [6]. Пандемія продемонструвала цінність таких діджитал-інновацій, а інтеграція технологій навчання залишиться одним із важливих аспектів програми надалі.

Висновок до першого розділу.

У першому розділі було досліджено сутність та зміст академічної мобільності як однієї з найважливіших складових сучасного освітнього процесу. Проаналізовано її структурні компоненти, функції та класифікаційні ознаки.

Охарактеризовано історичний розвиток та еволюцію академічної мобільності в європейському освітньому просторі та її становлення в Україні. Розкрито роль таких ініціатив, як Erasmus, Erasmus Mundus та Erasmus+, які стали основними інструментами реалізації міжнародної мобільності.

Окреслено основні цілі, принципи та завдання академічної мобільності: розширення доступу до якісної освіти, підвищення рівня міжкультурної компетентності, вдосконалення професійних знань і навичок, сприяння взаємному визнанню дипломів і періодів навчання. Наведено приклади

позитивного впливу академічної мобільності на розвиток людського потенціалу, міжнародну співпрацю університетів і формування європейського освітнього простору.

Визначено чинники, що сприяють розвитку академічної мобільності, серед яких виокремлено: міжнародні угоди у сфері освіти, фінансова підтримка з боку ЄС, цифровізація освітнього середовища, розвиток мовних компетентностей студентів і викладачів. Також окреслено основні проблеми, що стримують її ефективність: складність процедур визнання результатів навчання, недостатній рівень фінансування, мовні бар'єри, організаційні труднощі та нерівномірний доступ до програм мобільності.

Таким чином, перший розділ узагальнює теоретичні засади, історичні передумови та нормативно-правові основи розвитку академічної мобільності, створюючи основу для подальшого аналізу її практичної реалізації у межах програми Erasmus+.

Розділ 2. Практичний аналіз реалізації програми Erasmus+ як інструменту академічної мобільності

2.1. Аналіз впливу участі у програмі Erasmus+ на особистісний розвиток студентів. Освітньо-культурна цінність участі у програмі

Поміж студентів, що брали участь у академічній мобільності за програмою Erasmus+, було проведено опитування. Метою аналізу постало визначення впливу їх досвіду на особистісний розвиток студентів, виокремлення найбільш цінних аспектів за оцінками учасників, а також отримання та формулювання рекомендацій щодо покращення організації.

У дослідженні взяли участь 19 респондентів. Вибірка включає в себе представників семи різних країн: України, Китаю, Угорщини, Італії, Іспанії, Греції та Англії. Таким чином, вона стає інтернаціональною, чим забезпечує різноманітність перспектив і досвіду, без прив'язки лише до однієї національності.

Програми мобільності, у яких респонденти брали участь як в онлайн, так і в оффлайн форматі також широко варіюються за місцем проведення, надаючи нам можливість узагальнити картину сучасних викликів і переваг, що постають перед студентами на прикладі різних приймаючих країн (рис. 2.1).

The country where you studied within the academic mobility program:

19 відповідей

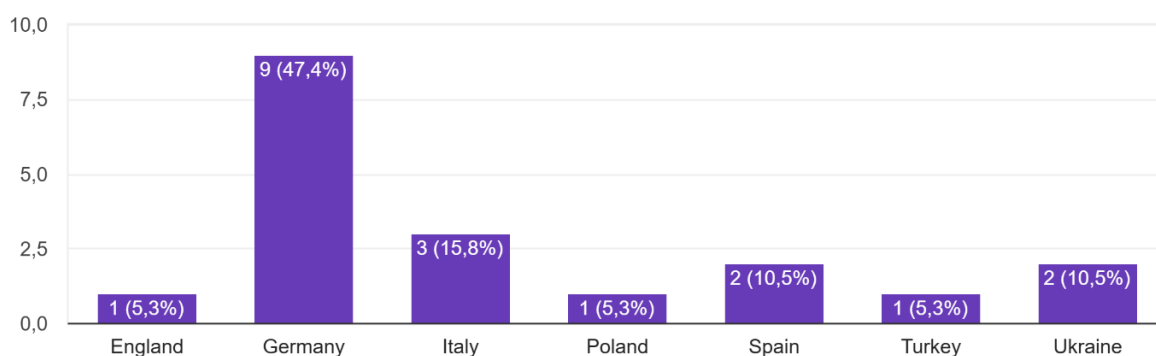

Рис. 2.1

Щодо гендерного складу, склад опитаних має помітне домінування однієї статі: жінок серед учасників більше, ніж чоловіків. У точному співвідношенні: 13 жінок — ~68%, 5 чоловіків — ~26%, і один лише респондент утримався від відповіді (рис. 2.2).

Your gender
19 відповідей

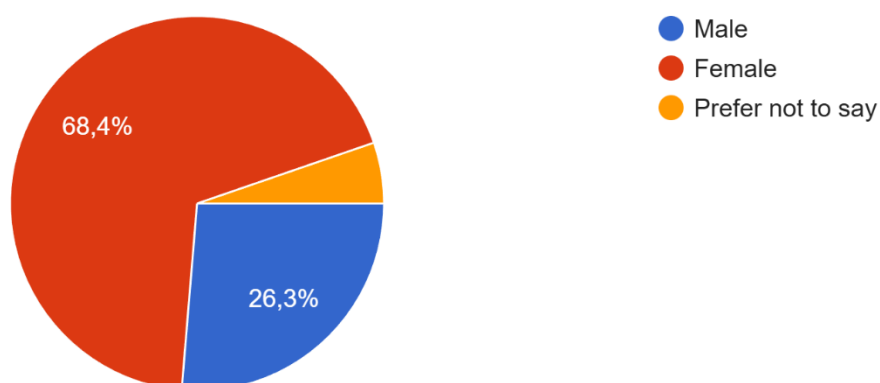

Рис. 2.2

Усі респонденти — молодь студентського віку, переважно бакалаврського або магістерського рівня навчання від 20 до 25 років. Але серед опитаних також наявні і особи, що досягають 30-ти років (рис. 2.3). Слід звернути увагу на те, що понад 50% респондентів досягли віку 21-25 років, тобто найчастіше зустрічаються студенти від третього курсу бакалавра і до магістратури (2.4).

Your age

19 відповідей

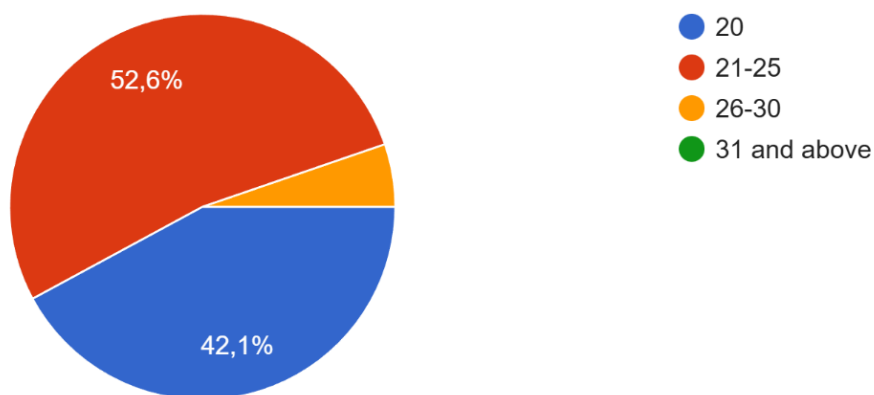

Рис. 2.3

What level of education were you pursuing when you participated in the program?

19 відповідей

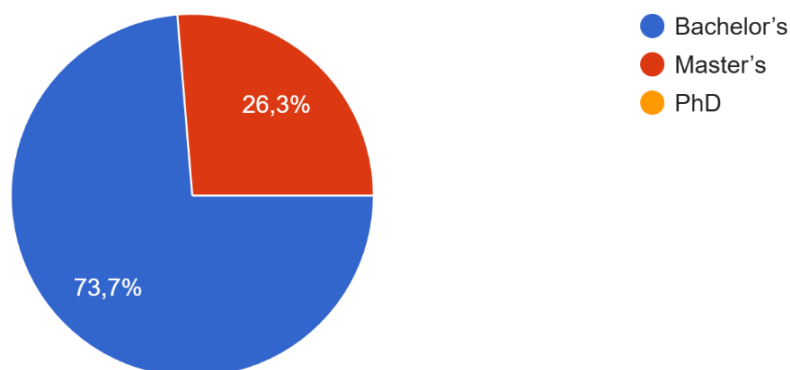

Рис. 2.4

Дослідження здійснено методом анкетного опитування і проводилося дистанційно за допомогою онлайн-формуляра (гугл форма), що було зручним з огляду на географічну розсіяність учасників. Респондентам було надіслано електронне посилання на анкету. Обов'язковим кроком перед початком було надання інструкції щодо мети дослідження та запевнення про анонімність і конфіденційність відповідей. Участь в дослідженні була добровільною, і всі 19 залучених студентів надали усвідомлену згоду, заповнюючи анкету (рис. 2.5).

Do you allow information collection?

19 відповідей

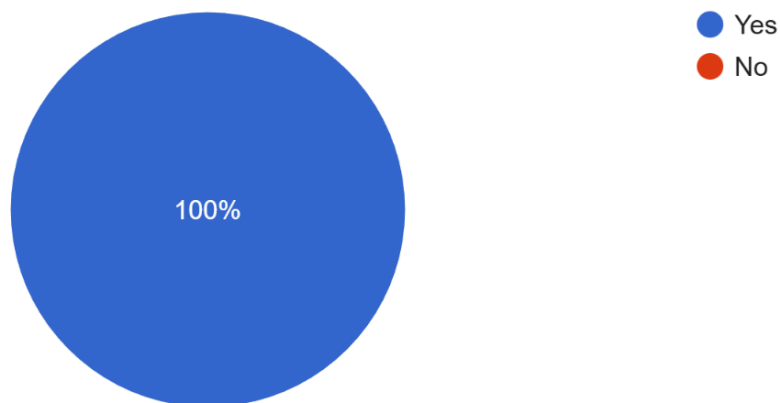

Рис. 2.5

Онлайн-формат опитування було обрано з міркувань доступності та ефективності адже це дозволило опитати респондентів з різних країн без необхідності їх фізичної присутності, а також забезпечило гнучкість та зручність для респондентів. Вони мали змогу заповнювати анкету у зручний для себе час та місці. Всі відповіді збиралися автоматично через електронну систему, що зменшило ризик технічних помилок при перенесенні даних, а також точну схематичну наочність у вигляді діаграм.

Зважаючи на те, що майже усі учасники опитування знаходяться в різних країнах — анкету, необхідні пояснення, а також відповіді на уточнюючі запитання було наведено англійською мовою.

Переходячи безпосередньо до оцінки результатів слід зазначити, що відповіді респондентів на питання, що стосуються їх особистісного розвитку (див. дод. 1) свідчать про суттєвий позитивний вплив — від зростання самостійності й упевненості у собі до розширення світогляду та міжкультурної обізнаності.

Одним із найпопулярніших коментарів і результатом участі у програмі академічної мобільності є підвищення рівня незалежності студентів. Більшість

опитаних зазначили, що стали більш самостійними. Ця зміна стосується як їх повсякденного життя, так і освітнього процесу. Зокрема на питання якими є найцінніші здобутки респонденти вказували, що стали більш незалежними і менше хвилювалися в новому середовищі. Причиною цьому слугували нові умови навчання за кордоном і оточення, що вимагали від студентів самостійного прийняття рішень. Вирішення побутових питань також залишалося за ними: тепер без прямої, постійної підтримки з боку третьої сторони.

Неодноразово респонденти зазначали, що участь значно підвищила їх незалежність. Поступово вони навчилися брати на себе повну відповідальність за свої завдання, розвиваючи самостійність та впевненість у прийнятті важливих рішень без постійного контролю. Студенти вважають цей досвід життєво важливим для розвитку навичок самоврядування. Як ми в черговий раз можемо помітити, вимушена самостійність і нові навички формують у студента відчуття відповідальності за власні дії та навчальні досягнення. Показово, що багато хто з опитаних повторював думку про зростання своєї незалежності або загалом її набуття. Майже для усіх самостійність стала головною з особистісних змін під час навчання за програмою обміну.

Продовжуючи розбір результатів зазначимо, що не рідше респонденти зазначали розвиток власної гнучкості та здатності швидше пристосовуватися до нових умов. Досвід навчання за кордоном змушує студентів виходити із зони комфорту, підштовхуючи їх до необхідності засвоювати правила, традиції та навчальні підходи приймаючої країни швидше.

Відповіді учасників опитування свідчать про те, що вони стали легше долати стрес в незнайомих ситуаціях. В окремих коментарях на питання про особисті здобутки зазначалося, що респонденти стали більш незалежним, а нове середовище та система освіти зробили їх спокійнішими, підкреслюючи зниження тривожності у новому навчальному середовищі. Також відзначався чіткий прогрес у здатності студентів адаптувати та переходити до незнайомих раніш методик в академічній діяльності. Це свідчить про те, що загальний

рівень адаптивності і стресостійкості зріс до тієї точки, коли самі студенти можуть помітити зміни у власній поведінці.

Наступним ключовим аспектом особистісної трансформації, який ми розберемо, стала зростаюча впевненість учасників у власних силах і знаннях. Багато студентів після повернення зазначали, що почуваються більш упевненими у різних сферах діяльності. Ця загальна впевненість проявляється як у академічних ситуаціях (наприклад, під час презентацій чи виконання самостійних, креативних завдань), так і в повсякденному житті. Відповіді свідчать, що студенти навчилися долати свої страхи та сумніви. Простежується тенденція, відповідно до якої здобувачі значно підвищили свої комунікативні навички. Окрім соціальної сміливості, учасники відзначили впевненість у прийнятті рішень – завдяки необхідності самостійно планувати навчання і дозволя за кордоном вони почали більше довіряти власним судженням, організовувати розклад виконання обов'язків і подорожей.

Також розглянемо наступний здобуток студентів, що брали участь у програмі. Їх комунікативні навички, особливо у контексті іншомовного спілкування, помітно розвинулися. Усі 19 респондентів визнають, що після проходження мобільності рівень володіння іноземною мовою кожного з них значною мірою підвищилися, що також слугує вирішенням або шляхом до розв'язання одних з найпоширеніших проблем, із якими зіткаються на початку навчання (рис 2.6).

How would you assess your language improvement after participation?

19 відповідей

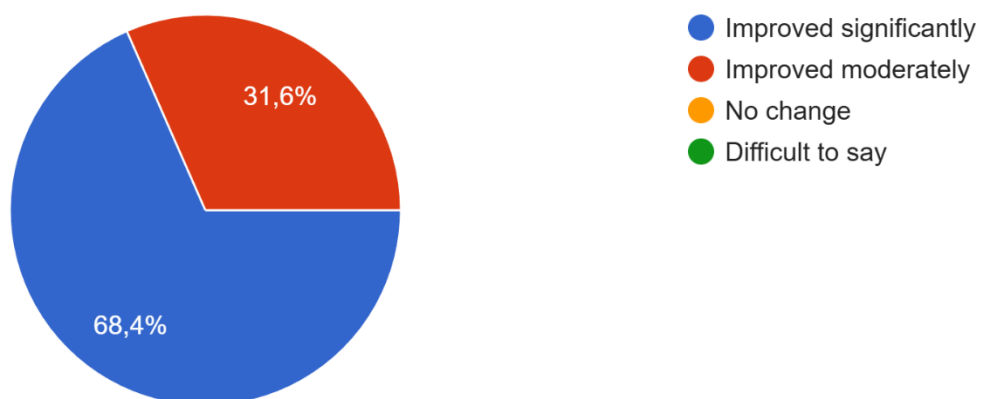

Рис. 2.6

Багато учасників програми суттєво покращили свою мовну компетентність та навчилися вільніше висловлюватися іноземною мовою. Один із респондентів зазначив, що йому він підвищив свої навички володіння іноземною мовою та тепер почувається комфортніше, спілкуючись із носіями. Такі зміни свідчать про те, що перебування в середовищі приймаючої країни допомагає подолати мовний бар'єр. Постійна практика спілкування з носіями мови та участь у дискусіях під час занять і навіть офіційних при оформленні офіційних документів, сприяють тому, що студенти опановують нові вирази, покращують вимову та розвивають навички активного слухання та аудитивного сприйняття.

Звернемо увагу, що покращення комунікативних навичок стосується не лише формального спілкування у навчальному процесі, але й неформальної взаємодії. Студент, що раніше виявляв схильність до соціальної тривожності, тепер відчуває себе комфортно і легко вступає в розмови з новими людьми різних національностей. Звідси ми також можемо виділити доказ того, що респонденти підсвідомо виражають підвищення рівня толерантності.

Участь у програмі містить не лише особистісний, але й освітній характер. Студенти та викладачі, що проходять стажування, знайомляться із новими

практиками, методами та підходами до навчання, які в подальшому можливо включити до освітнього процесу у рідній країні. Часто у відповідях респондентів можна було зустріти коментарі про те, що вони віднайшли нові стратегії, які із часом стали одними з основних інструментів їх академічного шляху. Учасники програми переймають досвід та інновації представників інших країн і як наслідок починають вводити їх у вжиток на Батьківщині, подекуди запроваджуючи їх у якості заміника старим підходам. Цю теорію можна підтвердити відповіддю одного зі студентів, який зазначив, що йому дуже подобається можливість використовувати новий спосіб вивчення різних предметів.

Одними з найпоширеніших нововведених способів засвоєння матеріалу є інтерактивні методи, проєктне навчання, групова робота, що поєднує у собі учасників різного походження і вимагає у процесі наведення детального порівняльного аналізу, тощо.

Цікаво було помітити незвичний, але не менш важливий, коментар від одного від респондентів з України про те, що його підхід до навчання став менш «трудоголічним.» Для студента участь у програмі допомогла навчитися розподіляти свій час більш раціонально, збалансувати навчальне навантаження, а також позбутися надмірного перфекціонізму.

Отже здобувачі мають змогу не лише розвинути і перейняти нові освітні методики, але й навчитися як організовано впроваджувати їх у процес здобуття знань і як з їх допомогою підтримувати здоровий баланс між роботою і відпочинком, що у довгостроковій перспективі підвищить ефективність здобувачів у всіх сферах життя.

Також спираючись на відповіді студентів можемо відмітити як програма Erasmus+ розширяє академічний кругозір своїх учасників, що є черговим фактором поглиблення знань студентів. Часто навчання в іншому університеті є ґрунтовно відмінним процесом, якщо порівнювати його з освітою у рідній країні. Отриманий досвід може по-різному вплинути на сприйняття студентом окремих дисциплін після повернення або ж галузі в цілому. Для когось це стає

додатковим джерелом мотивації глибше зануритися у процес навчання, для когось навпаки останньої ланкою для прийняття рішення про зміну основного ухилу і переходу до іншої спеціальності. Зустрічалися і випадки, коли ці два випадки поєднувалися. Студенти стали більш освіченими, але при цьому відзначали особистий розвиток не лише за своєю спеціальністю. Тобто підвищення ерудованості студенті не зупиняється лише на одній вузькій спеціальності, але й пов'язується із іншими науками та напрямками. Це можна пояснити тим, що при виборі дисциплін студентам дозволяється обрати дисципліни з різних факультетів або ж міждисциплінарні лекції. Також комунікація із одногрупниками і заходи, що зачіпляють усіх учасників мобільності з приймаючого університету, виплавають на розширення кругозору і підсвідоме здобуття нових знань.

Окремо підкреслимо розвиток умінь, пов'язаних із навчальною діяльністю, таких як навички запам'ятовування, організації інформації та роботи з джерелами. Занурення в іншу академічну культуру спонукає студентів шукати для себе ефективніші способи навчання, обмінюватися методами, які вони використовують, і звертатися до зарубіжних ресурсів. Зокрема в опитуванні учасники згадували, що під час обміну відкрили для себе чимало нових шляхів для запам'ятовування інформації. Це вказує на набуття студентами прийомів і технік навчання, які підвищують результативність засвоєння матеріалу. Як приклад наведемо нові методи конспектування, використання асоціативного мислення або цифрових інструментів для навчання. Усі перераховані навички та інструменти залишаються зі студентами і після завершення програми, роблячи їхнє подальше навчання більш продуктивним і легшим.

Ще одним цінним аспектом академічної мобільності є пряма міжкультурна взаємодія. Студенти не просто ознайомлюються із цікавими їм фрагментами побуту приймаючої країни, а мають повністю зануритися у правила і звичаї тутешнього життя протягом усього періоду свого перебування там. Для багатьох цей фактор став головним здобутком при проходженні

мобільності. Кожний відкрив для себе щось нове, відвідав заходи, які влаштовували місцеві городяни чи представники приймаючого університету для допомоги учасникам програми пристосуватися до правил і організувати свій побут.

Різні програми мобільності на сьогоднішній день охоплюють більшість країн світу. Це допомагає учасникам встановлювати зв'язки із великою кількістю людей і таким чином не тільки поглиблювати свої знання про внутрішній устрій держав, але й формує толерантність, навички міжкультурної комунікації, а також повагу до культурних відмінностей.

Проходячи анкетування, респонденти відповідали на питання, що ж було їх мотивацією для того, щоб долучитися до програми (рис. 2.7). Три найпопулярніші варіанти, які помітно виділяються на фоні інших, стосуються саме культурного обміну (78,9%), кар'єрних перспектив (89,5%), а також можливість подорожувати (94,7%). Виходячи з наведених вище результатів дослідження, можна побачити, що набуті навички і особистісний розвиток студентів призвів не тільки до досягнення цих цілей, а й до покращення загального враження від отриманого в іншій країні досвіду.

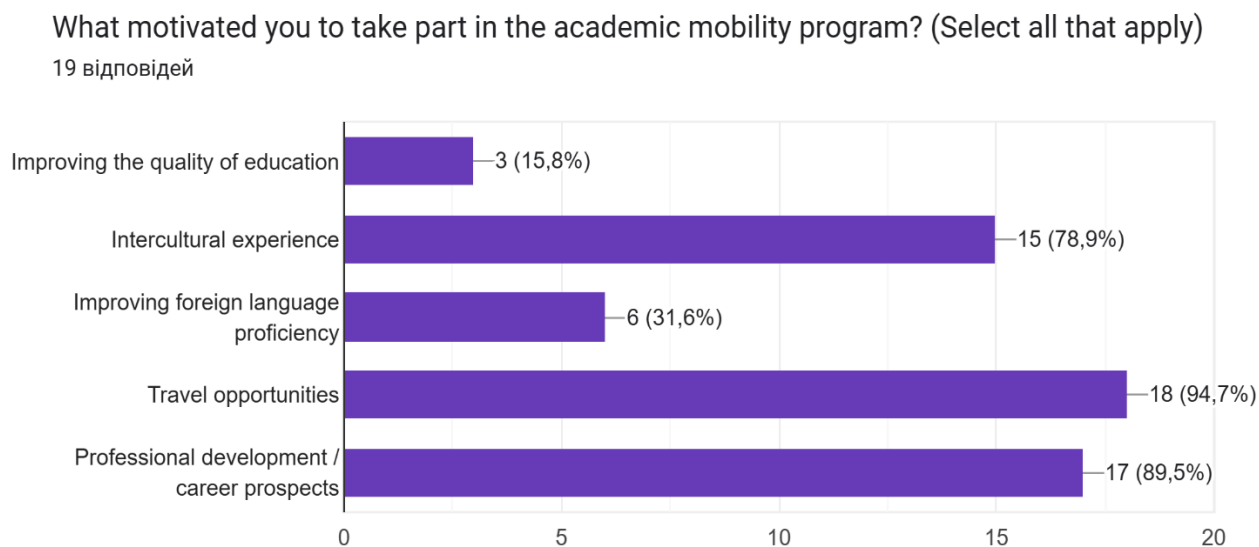

Рис. 2.7

Детальніше звернемо увагу на перспективи розвитку респондентів для їх майбутнього місця роботи. Участь в програмах академічної мобільності високо цінується в усіх галузях працевлаштування, адже студенти що брали участь в обміні мали можливість отримати досвід, а іноді й встановити зв'язки із представниками інших країн, перейняти їх цінності, а також методи виконання і інструменти для роботи із завданнями, що потребують постійної зміни підходу.

Згідно діаграми, що була складена на основі відповідей респондентів, 63,2% вже змогли відчувати позитивний вплив проходження академічної мобільності на їх професійні навички і можливості. 31,6% опитаних вагаються з відповіддю, через основний фокус у їх житті на навчання на даний момент і відсутність офіційного місця роботи (рис. 2.8). Лише одна людина не впевнена у тому, що їй знадобиться набутий досвід, навіть із урахуванням того, що вона вже устаткувала на своєму професійному шляху.

Did participation in the program help you enhance your professional opportunities?

19 відповідей

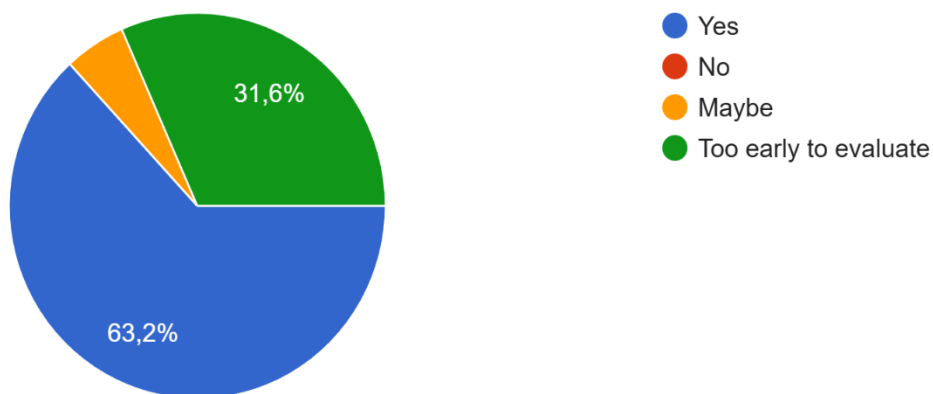

Рис. 2.8

У чому ж виражаються причини невпевненості? Вони можуть мати як особистісну, так і контекстуальну природу. У першу чергу, впливає незнання того, як саме нові навички будуть інтегровано у життя і діяльність людини.

Часто наявність лише теоретичних знань, що досі не була закріплена практикою, призводить до нестачі впевненості у власній компетентності.

Наступним фактором може стати відсутність чіткої кар'єрної траєкторії. Зважаючи на переважну більшість студентів рівня бакалавру (73,7%) серед опитаних, зробимо висновок, що на момент проведення анкетування далеко не всі знали, яку саме посаду вони будуть займати у майбутньому і чи призведе їх досвід до підвищення ефективності у роботі.

У випадку ж з вибіркою студентів, яка проходила анкетування, участь у мобільності допомогла їм визначитися із майбутнім професійним спрямуванням. Респондентів з Іспанії підкреслив, що він радий тому, що завдяки цьому досвіду зрозумів, де хоче працювати й чим займатися в майбутньому.

Важливо відзначити, що суб'єктивне судження про власні здобутки і навички також грає важливу роль. Занижена чи навпаки завищена самооцінка може впливати на те, як студент буде бачити свої результати. Особливо коли йде порівняння зі здобувачами приймаючої країни, для котрих тутешня система, оточення і мова не є новими.

Розрив між очікуваннями і реальною оцінкою результатів є черговим фактором впливу на оцінку своїх результатів. Нерідко трапляються ситуації, коли студенти ставлять перед собою зависокі стандарти та мету. Якщо останні залишаються недосягнутими, то і враження від мобільності може бути зіпсованим, а здобуті навички здаватися незначними.

Розглядаючи групу студентів, які проходили опитування, можемо помітити, що майже кожний досяг поставлених перед собою цілей (рис. 2.9).

Did you achieve your academic goals during the mobility period?

19 відповідей

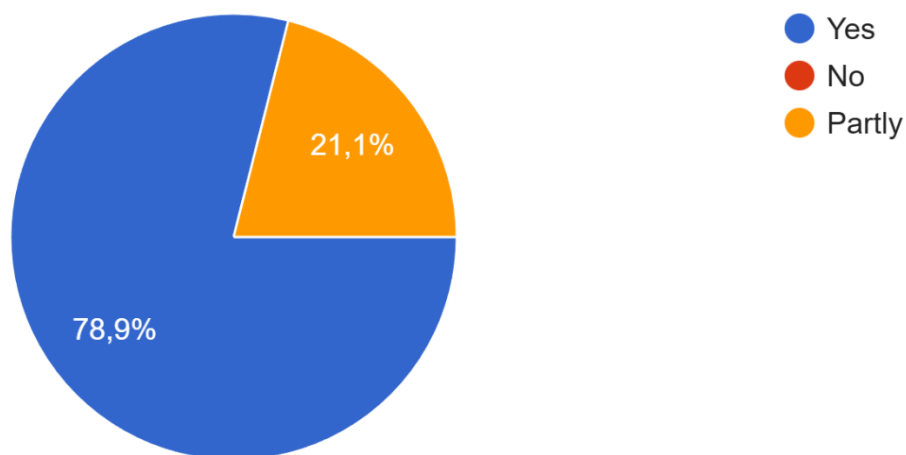

Рис. 2.9

На основі результатів нашого дослідження ми можемо зробити висновок, що участь в академічній мобільності призводить до розвитку особистісних і практичних навичок. Досвід отриманий учасниками став їх підґрунтям для подальшого академічного, життєвого і кар'єрного шляху.

2.2. Проблемні аспекти організації академічної мобільності

Не дивлячись на чисельні переваги, академічна мобільність також викликає чимало труднощів в учасників. Іноді ці перешкоди можуть коштувати студентам місця у програмі. Виходячи з проведеного нами дослідження можна чітко простежити, що серед усіх можливих факторів саме бюрократичні процеси є найбільш проблематичними.

Надмірна складність процесу подачі документів, затримка реєстрації студента, оформлення і перезарахування результатів навчальної діяльності за кордоном, усе це враховується до проблемних чинників організації кожної програми обміну.

Найчастішим коментарем, який стосується питання складнощів у проходженні мобільності, є саме занадто складний процес подачі і збору документів, що у подальшому доповнюється нестачею часу на підготовку. У відповідях респондентів зазначається, що організаційний процес є найскладнішим і найтривалішим. Студенти відкрито виражають розчарування тим, скільки часу займає підготовка необхідних паперів і їх перевірка.

Студенти з усіх країн без виключення вважають, що кількість документів, які можуть навіть дублюватися призводять до нераціонального навантаження, якого можна було б уникнути. Ці відгуки свідчать, що бюрократичні процедури забирають понад міру часу та зусиль студентів, нерідко затримуючи собою навчальну складову обміну.

Причини надмірної складності документальних процедур можуть бути пов'язані з жорсткими вимогами та регламентаціями, встановленими на офіційному рівні. В Україні порядок реалізації права на академічну мобільність визначений відповідною постановою Кабінету Міністрів, яка охоплює всі етапи програми – від підготовки та участі до заходів після завершення і визнання результатів навчання [2]. Іншими словами, нормативні документи передбачають детальне документальне супроводження кожного кроку обміну, що мало б забезпечити прозорість і якість процесу.

Однак на практиці виконання цих вимог призводить до громіздкого документообігу та складних узгоджень. В офіційних рекомендаціях Європейського Союзу проголошено курс на спрощення бюрократії та цифровізацію процесів. Зокрема, студентам надається можливість підписувати електронну Learning Agreement онлайн, щоб зменшити паперову роботу [48]. Спеціально для цього було створено мобільний додаток, але використання цієї функції можливе лише при узгодженні безпосередньо з представниками кожного університету. Попри такі нововведення, результати опитування свідчать, що на рівні університетів процедури все ще залишаються складними і потребують спрощення. У дослідженні студентка з України, яка детальніше розглянула питання оформлення документів, наголосила, що можливість автоматизувати процес завдяки цифровим технологіям, позитивно вплинув би на ефективність підготовки. Тож можна із впевненістю сказати, що надмірна бюрократизація – серйозна перешкода академічній мобільності, і її подолання вимагає як спрощення внутрішніх процедур у закладах вищої освіти, так і вдосконалення нормативної бази.

Дуже тісно із бюрократією пов'язана проблема затримок на різних стадіях програми мобільності. Вона виражається при оформленні на навчання за кордоном, при зарахуванні результатів після повернення, при подачі документів для участі в конкурсі. Реєстрація на новому місці в деяких випадках також займає місяці. Респонденти навели конкретні приклади тривалості таких процесів. Як яскравий приклад наведемо одну з відповідей: студент повідомив, що підготовка всіх необхідних документів для участі в програмі зайняла у нього півроку. Інший респондент вказав на велику кількість процедур як перед виїздом, так і після повернення. Вони стали головною проблемою, із якою зіткнувся учасник. І вступні формальності, і оформлення повернення вважаються однаково проблемними. Подібні затримки можуть знеохочувати студентів від участі в обмінах або призводити до часових розривів у навчанні. Також траплялися випадки, коли студенти відмовлялися від участі в програмі через складність формального оформлення.

Якщо звернути увагу на оцінку студентами підтримки зі сторони рідного університету, то можна побачити, що їй надають середнє значення (рис. 2.10). Лише 3 респондента з 19 були повністю задоволені організацією процесу до і після мобільності, який займає найдовшу і найбільш завантажену частину часу. Іншими словами, виконання своїх обов'язків університетом виконувалося, але було недостатньо пояснень, прозорості у проходженні конкурсу або ефективності при зборі документації.

How would you evaluate the organizational support provided by your home university?

19 відповідей

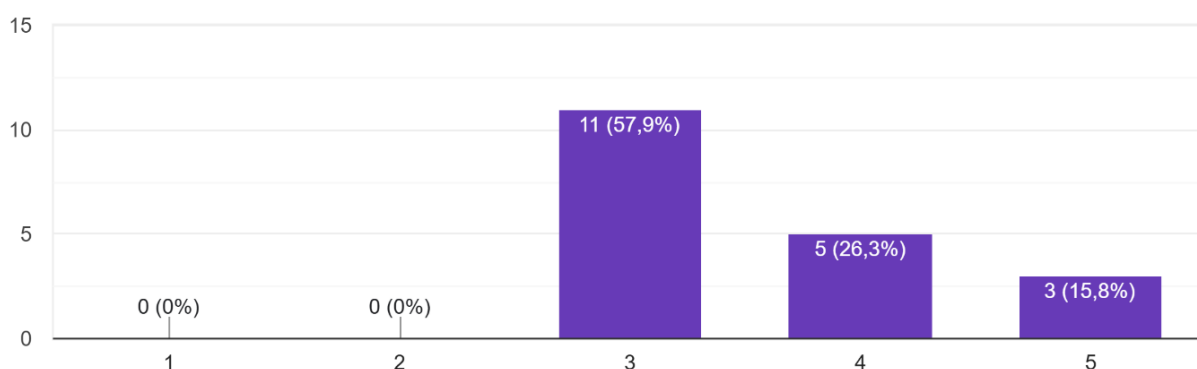

Рис. 2.10

Говорячи ж про враження від організації підтримки від приймаючих університетів, яка полягала саме у реєстрації у країні, навчальному закладі, виборі предметів і у перші тижні адаптаційного періоду – ситуація помітно відрізняється від оцінки рідних університетів.

Більшість респондентів були задоволені отриманим досвідом (рис. 2.11). Але із чим це може бути пов'язано? По-перше, виявляється різниця у функціях, які виконують навчальні заклади. Якщо на Батьківщині студентам доводилося здебільшого співпрацювати із навчальним відділом для заповнення важливих документів, то за кордоном час на бюрократичні процеси помітно зменшується. Організація адаптаційного періоду постає більш привабливою і цікавою для здобувачів.

How would you evaluate the support provided by the host university during your stay abroad?

19 відповідей

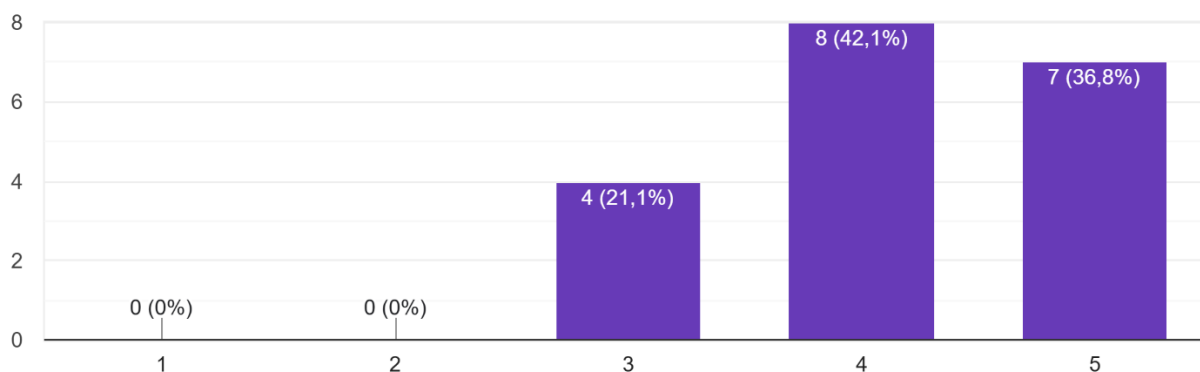

Рис. 2.11

Повертаючись до проблеми нераціонально розширеного бюрократичного процесу, окремим питанням постає визнання результатів навчання, здобутих за кордоном. Згідно правил, після завершення мобільності студент повинен отримати академічне визнання пройдених курсів через два тижні після повернення до рідного університету. За стандартами Європейської кредитно-трансферної системи (англ. ECTS), кредити, набуті в приймаючому університеті, мають бути перезараховані в домашньому закладі без втрат для студента. Більш того, на офіційному сайті представництва програми (Erasmus Student Charter) учасникам гарантується повне автоматичне академічне визнання успішно завершеного навчання за кордоном [48]. Фактично, після отримання виписки оцінок від приймаючої установи, університет, що відправляв студента, зобов'язаний зарахувати ці результати.

На практиці ж процес зарахування нерідко затягується. Однією з причин є необхідність детального порівняння навчальних програм. Офіційні вимоги наголошують, що перезарахування кредитів здійснюється на основі порівняння змісту навчальних програм, а не лише назв дисциплін. Це означає, що відповідальні особи повинні зіставити курси, прослухані студентом за кордоном, з українськими еквівалентами, аби переконатися в відповідності змісту. Такий процес може бути складним і часозатратним, особливо якщо

навчальні плани суттєво різняться, відсутній для викладацького складу перекладу або бракує чітких критеріїв відповідності. Внаслідок цього виникають затримки із перезарахуванням кредитів, що підтверджується відгуками студентів. Респонденти прямо вказують на потребу вдосконалити цей процес, а саме зосередитися на оптимізації процесу перезарахування кредитів. Проблеми із довготривалістю оформлення та визнання результатів мають як суб'єктивні наслідки (незадоволеність студентів), так і об'єктивні причини в системі забезпечення академічної мобільності. Для їх подолання потрібні узгоджені зусилля університетів, а саме надання чітких і прозорих процедур, прискорення обробки документів, нормалізація автоматизації процесу обробки заяв і паперів та вдосконалення нормативних механізмів визнання навчальних досягнень.

Успішність академічної мобільності значною мірою залежить від того, наскільки добре організовано не тільки етапі підготовки, але і час перебування студентів за кордоном. Судячи з опитування, хоч і невелика, але певна кількість учасників відчула брак такої підтримки. У одному з коментарів виділяють появу проблеми саме в перші тижні навчання в новому закладі. Респондент з Греції наголосив на необхідності поліпшити процес зарахування та підтримки студентів за обміном протягом перших тижнів. Для економії часу і полегшення адаптації учасники мобільності сподіваються на підтримку на початку свого перебування у новій країні. Серед відповідей учасників опитування виділяється думка про те, що програма могла б стати кращою завдяки більшій координації між університетами.

Згідно діаграми, яка була зіставлена відповідно до результатів опитування, можемо простежити, що майже кожний респондент зіткнувся із проблемами, пов'язаними із пристосування до нової культури (84,2%), документацією (78,9%) і мовним бар'єром (52,6%) (рис. 2.12).

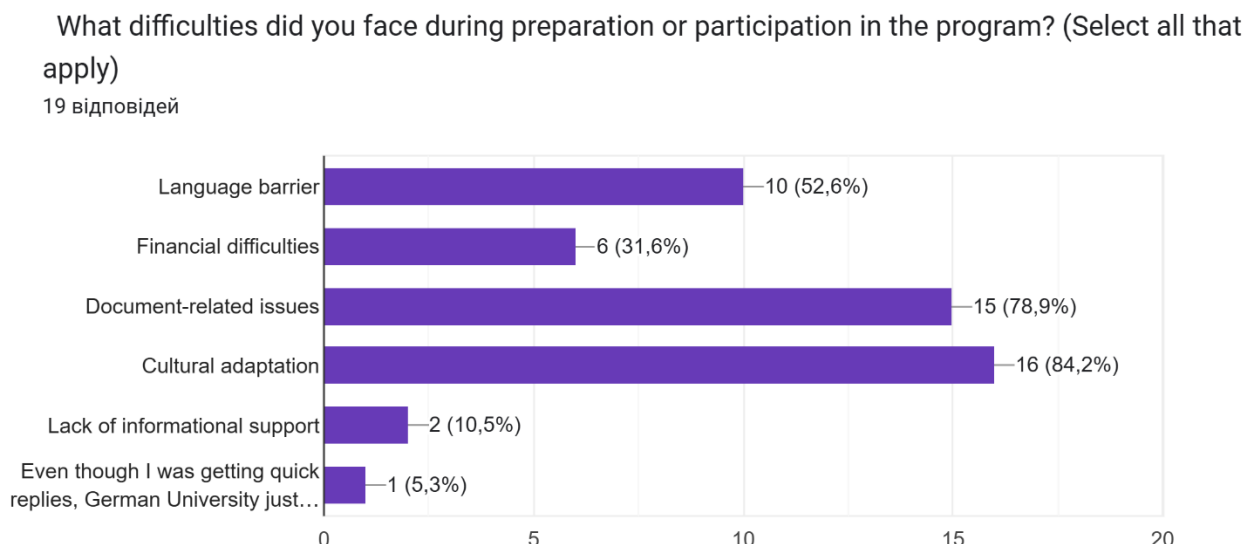

Рис. 2.12

Недостатня підтримка може проявлятися по-різному: від відсутності чітко-структурованої орієнтаційної програми, до браку допомоги у вирішенні повсякденних проблем (пошук житла, розклад занять, оформлення необхідних документів на місці, пояснення роботи офіційних сайтів і додатків тощо). За ідеальних умов приймаючий університет має забезпечити прибулим студентам належний супровід на весь період навчання або ж на перший час. В офіційній сторінці Erasmus+ закріплено, що кожен учасник обміну має право на інформацію та консультації ще до виїзду [48]. Це стосується обговорення щодо процесу подачі заявки, деталей приймаючого університету, доступних заходів під час мобільності та формальних інструкцій стосовно правил перебування в країні. Так само під час перебування за кордоном студентам мають надаватися рівні права з місцевими студентами, а також доступ до мереж наставників або «buddy» (товаришів-менторів), якщо такі існують в університеті. Вони також повинні бути поінформовані про доступні студентські організації та служби підтримки.

Той факт, що опитані студенти відчували нестачу підтримки, свідчить про недотримання цих рекомендацій. Розберемо можливі причини: перевантаженість або недостатня кількість персоналу в міжнародних відділах,

відсутність продуманих програм менторства, або ж загальна неуважність і брак досвіду, коли мова йде про потреби прибулих студентів. В результаті здобувачі можуть почуватися розгублено на початку перебування в приймаючій країні, змушені самотійно вирішувати організаційні питання. Це підтверджує коментар одного з респондентів, який вимушений був самотужки розбиратися з усіма питаннями, оскільки бракувало офіційної допомоги.

Інформаційна прозорість та своєчасне повідомлення про можливості мобільності входять до ключових чинників залучення студентів до програм академічного обміну. Втім, результати опитування вказують, що не всі студенти вчасно отримують необхідну інформацію.

Знов звернемося до нашого анкетування серед студентів. Як чітко вирізняється на графіку, найчастіше інформацію про можливість взяти участь у мобільності студенти знаходять через оголошення на сайті університету (47,4%), а також дізнаються напряду від викладачів або однокурсників (36,8%) (рис. 2.13). Аналізуючи наведену діаграму ми можемо помітити, що майже половина обраної нами вибірки студентів використовує загальнодоступні джерела для пошуку нових програм, що б могло гарантувати прозорість і чесне проведення конкурсу між усіма факультетами в ЗВО. Але з іншої сторони ми бачимо чималу частку здобувачів, що дізналися про можливість навчатися певний період часу за обміном лише через особисто комунікацію із викладачем. Чим може бути небезпечна саме така форма розповсюдження інформації про академічну мобільність? Існує ризик того, що інформація буде досягати лише обмеженої кількості людей, обмежуючи доступ окремих особистостей або цілих факультетів до участі у конкурсах на місце для освітнього обміну. Це в свою чергу зменшує популярність заходу, а також сповільнює його розвиток.

How did you learn about the Erasmus+ program opportunity?

19 відповідей

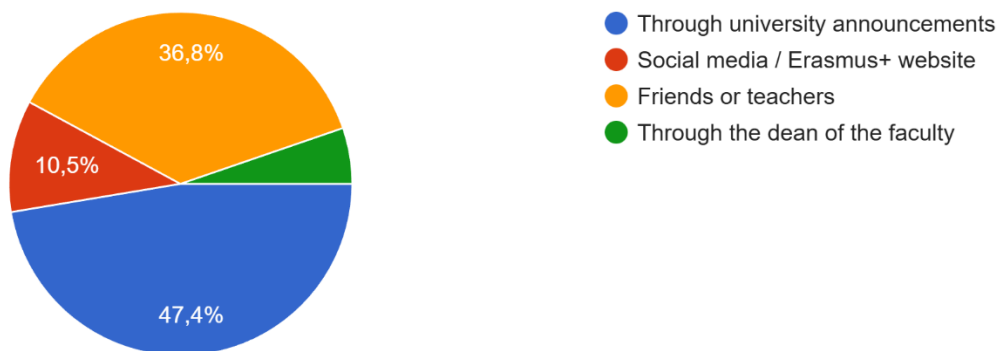

Рис. 2.13

У одному з подальших коментарів респондентів було виражене бажання, щоб програми академічної мобільності оголошувалися якомога раніше, бажано на самому початку навчання в університеті, щоб була можливість підготуватися без поспіху. Така відповідь прямо вказує на чергову проблему: зараз оголошення про конкурси чи можливості обміну відбуваються із запізненням, студентам бракує часу належно підготувати документи, зібрати сертифікати, які можуть вимагатися для участі в конкурсі або спланувати своє перебування в новій країні. Недостатньо раннє інформування призводить до того, що навіть зацікавлені в участі особи не встигають подати заявку або ж відчуючи надмірний стрес через стислі терміни.

Також простежується проблема обізнаності студентів щодо процедур та вимог академічної мобільності. Деякі учасники не володіють повною інформацією про те, як саме відбувається перезарахування результатів, які документи необхідні до і після навчання, які права вони мають під час обміну, про що і коли зобов'язані звітувати. В офіційних документах наголошується, що студенти повинні бути поінформовані про автоматичне визнання результатів та систему оцінювання в приймаючому закладі, про страхування, житло, візові питання ще до початку обміну [48]. Але часто студентам

доводиться шукати цю інформацію самотійно і формальні питання можуть у деяких випадках зіпсувати враження від мобільності, або й зовсім її відмінити.

Хоча організаційні труднощі домінують серед відповідей, важливо звернути увагу і на фінансові питання, які також згадувалися респондентами. Серед пропозицій, наведених студентами виділяється прохання більше уваги приділити фінансовій справедливості. Це зауваження може свідчити про відчуття деяких учасників, що фінансові умови мобільності є нерівними або недостатньо підтримують студентів, які потребують кошти на життя в приймаючій їх країні. Можливі проблеми в цій сфері включають: недостатній розмір стипендій або їх відсутність, неможливість передати бюджетне місце іншому студенту при відмові попереднього учасника, різниця у фінансовій підтримці студентів з різних університетів чи країн, відсутність додаткової допомоги для малозабезпечених студентів або тих, хто потребує особливих умов.

Згідно офіційних заяв представництва Erasmus+ декларовано принцип рівних можливостей і інклюзивності [48]. Зокрема, студентам з менш забезпечених верств населення чи особливими потребами надається додаткова фінансова допомога для забезпечення рівноправної участі. Проте, якщо респонденти порушують тему фінансової справедливості, це може вказувати на те, що на практиці отримуваних коштів усе одно бракує або розподіл ресурсів сприймається як несправедливий.

2.3. Перспективи розвитку академічної мобільності в Україні: пропозиції, рекомендації

Виявлені у нашому дослідженні недоліки академічної мобільності потребують скорішого корегування для підвищення ефективності програми на інтернаціональному рівні. Для України ж окремо подолання цих перешкод є необхідною умовою не лише для розвитку академічної мобільності в країні, але й для її повноцінної інтеграції у європейський освітній простір.

Першочерговим завданням постає спрощення бюрократичних процедур. Результати опитування чітко вказують на те, що складність оформлення документів стала найбільш поширеною скаргою студентів, причому процес підготовки паперів інколи займає час до півроку, що є довшим за сам процес навчання. І до періоду збору документів також можна додати місяці підготовки до проходження конкурсу. Щоб виправити цю ситуацію, університетам слід переглянути внутрішні регламенти та мінімізувати зайві етапи документообігу. Зокрема, варто усунути дублювання вимог. Наприклад, скоротити кількість ідентичних формулярів до і після мобільності, та чітко визначити відповідальних осіб за кожен етап процедури.

Доцільно запровадити принцип єдиної системності для студентів, коли всі питання оформлення, такі як: заяви, Learning Agreement, звіти – координуються через один підрозділ або онлайн-систему. Це запобігатиме ситуаціям, коли учасники змушені самостійно обходити численні інстанції і звертатися до великої кількості кафедр одночасно. Оптимізація внутрішніх процесів таким чином зменшить навантаження на студентів і прискорить підготовчий етап програми обміну.

Далі розглянемо необхідність цифровізації та автоматизації процесів. Європейський Союз наполягає на переході до електронного збору документації в рамках мобільності. На рівні Erasmus+ було запроваджено підписання навчальної угоди онлайн через інтернет-платформу або мобільний додаток. Українські університети повинні більш активно долучатися до цих

ініціатив. Їм потрібно використовувати систему онлайн-угод про навчання та приєднатися до мережі Erasmus Without Paper для обміну даними про студентів. Це дозволить автоматично передавати необхідну інформацію між закладами та запобігатиме дублюванню даних або складному збиранню підписів. У свою чергу, це спростить адміністративні процедури та заощадить час як для студентів, так і для адміністраторів. Цифровізація не тільки допоможе ефективно планувати початок програми, але й підвищить прозорість. Студенти зможуть відстежувати статус своїх документів в Інтернеті, що значно зменшить невизначеність і стрес. Крім того, університети повинні навчити співробітників міжнародних відділів і деканатів користуватися новими цифровими інструментами, щоб вони могли ефективно їх використовувати. Підвищення обізнаності з цієї теми також сприятиме покращенню роботи відповідного персоналу.

Наступною важливою організаційною мірою є поліпшення координації між підрозділами та закладами партнерами. Як зазначали респонденти, нестача узгодженості між рідним і приймаючим університетами та недостатня підтримка на початку навчання за кордоном негативно впливають на досвід від проходження мобільності. Для вирішення цієї проблеми доцільно призначати спеціально-навченого координатора обміну для кожного закладу. У цій ролі може виступати співробітник, відповідальний за комунікацію між партнерським ЗВО та супровід студента. Чітка взаємодія між відділами міжнародних зв'язків, академічними кафедрами та адміністрацією дозволить своєчасно вирішувати організаційні питання: від зарахування до курсу в приймаючій інституції до повернення і перезарахування кредитів.

Варто зазначити, що заздалегідь узгоджений навчальний план та розклад студента між університетами, здатний мінімізувати розбіжності й необхідність додаткових погоджень після прибуття. Налагодження такої координації зробить співпрацю і обмін здобувачами між закладами більш плавним і зменшить ризик затримок чи непорозумінь. Часту відмінність у календарному

плануванні між ЗВО також треба враховувати при зарахуванні студентів до програми.

Подолання структурних бар'єрів неможливе без удосконалення нормативно-правової бази, що регулює академічну мобільність. Чинне положення про порядок реалізації права на академічну мобільність забезпечує детальне документальне супроводження програми на всіх етапах – від відбору учасників до визнання результатів навчання. Однак, як наочно показало наше дослідження, надмірна регламентація породжує громіздкий документообіг та постійні затримки. Необхідно переглянути офіційні вимоги з метою їх спрощення та зрівняння із сучасними стандартами.

Окремо слід зосередитися на процедурі академічного визнання результатів навчання, здобутих за кордоном. Хоча на папері студентам гарантується повне автоматичне перезарахування кредитів ECTS, отриманих у партнерському закладі, на практиці цей процес затягується через необхідність детального порівняння програм та відсутність чітких критеріїв відповідності. Для розв'язання проблеми потрібно розглянути як нормативні, так і організаційні рішення для неї. На державному рівні варто розробити загальновизнані, уніфіковані критерії та методичні рекомендації щодо перезарахування дисциплін: визначити пороговий відсоток співпадіння змісту курсів або дозволити гнучке зарахування вибіркового дисциплін. Доцільно встановити чіткі строки визнання результатів для всіх закладів: не більше кількох тижнів після отримання транскрипту з оцінками, як того вимагають європейські стандарти, але й при цьому звернути увагу, що документація вимагає офіційного перекладу документів українською і англійською мовами. Через це не зайвим буде надання можливості трохи розширити часові обмеження. Відповідальність за дотримання цих строків має бути закріплена офіційними і чітко викладеними у загальний доступ правилами ЗВО, а контроль за виконанням здійснюватися Міністерством освіти і науки, а також спеціально визначеною комісією.

Ще однією рекомендацією, що стосується нормативних змін, є забезпечення фінансової підтримки учасників мобільності. У законодавстві України закріплено право студента на збереження місця навчання і стипендії на час участі в академічній мобільності, проте на практиці існують випадки нерівного ставлення в різних закладах. Але також було б доцільно передбачити механізм оперативної заміни кандидата у разі відмови основного відібраного учасника від поїздки. Хоч це і може вимагати внесення змін до правил конкурсного відбору, але дозволить не втрачати надане грантове місце і надати можливість студентам, що також висловили бажання долучитися до освітнього обміну.

Як показало наше дослідження, недоліки в інформаційному забезпеченні суттєво впливають на залученість студентів до академічної мобільності. Майже половина опитаних дізнається про можливості обміну лише з неформальних джерел. Це створює ризик нерівного доступу, коли окремі факультети чи групи студентів можуть взагалі не отримати вчасної інформації. Для розв'язання проблеми необхідно запровадити систему активного інформування про програми академічної мобільності. У кожному закладі вищої освіти мають регулярно і завчасно оголошуватися конкурси на участь в обмінах через офіційні канали: вебсайт університету, розсилку на електронну пошту студентів, інформаційні стенди та соціальні мережі. Бажано публікувати анонси програм щойно вони з'являються.

Ефективним методом поширення інформації можуть стати ознайомчі презентації для студентів різних курсів і усіх факультетів, де їм розкажуть про доступні програми мобільності, вимоги та дедлайни подачі документів. Це сформує базову обізнаність із самого початку і дозволить зацікавленим особам планувати свій навчальний графік з урахуванням можливого семестру за кордоном.

Наступним фактором для покращення академічної мобільності є якісна підтримка студентів на всіх її етапах. На жаль, опитування засвідчило, що тільки 3 з 19 респондентів були повністю задоволені організацією процесу зі

сторони рідного університету, решта ж відчували брак пояснень, прозорості та допомоги. Тому університетам необхідно посилити супровід учасників до початку поїздки.

Рекомендується впровадити програми передвиїзної орієнтації: спеціальні сесії або консультації, на яких студентам роз'яснюватимуть усі кроки підготовки. В ході такої орієнтації варто надати поради щодо адаптації в іншій країні, управління часом, міжкультурної комунікації, а також контактні дані людей чи служб, до яких можна звернутись у разі проблем (як в рідному, так і в приймаючому ЗВО).

Не менш суттєвим є забезпечення підтримки під час перебування студентів за кордоном. Хоча більшість опитаних позитивно оцінили досвід у приймаючих університетах, певна частка все ж зіткнулася з труднощами на початку навчання. Задля мінімізації таких проблем, необхідно започаткувати обов'язкові заходи підтримки для учасників мобільності. Сюди можна віднести організацію орієнтаційних тижнів у приймаючому ЗВО, призначення куратора або наставника з числа співробітників, відповідального за вирішення адміністративних питань, а також залучення студентських волонтерів. Останнє реалізується через створення мереж «buddy»: відносно нова ініціатива, коли місцеві студенти показують місто, роз'яснюють побутові нюанси і відповідають на питання прибувших студентів.

У випадку, коли учасник все ж відчує нестачу допомоги, рідний університет має тримати з ним зв'язок: періодично цікавитися успішністю та самопочуттям, бути готовим втрутитися, якщо виникнуть серйозні труднощі.

Покращення підтримки після повернення є завершальним етапом, яуий також потребує корегування. Студент, що повернувся з обміну, потребує якнайшвидше врегулювати академічні формальності, що не завжди можливо через брак пояснень і емоційної виснаженості. Тут рідному університету слід діяти своєчасно і призначити консультації, щоб допомогти здобувачам скласти індивідуальний навчальний план, щоб при необхідності ліквідації академічної

заборгованості та пояснити подальші кроки, які їм необхідно виконати для офіційного затвердження результатів їх навчання за кордоном.

Випускників програм обміну можна залучати до промоції академічної мобільності, що створить ефект наступності підтримки: колишні учасники допомагають новим. Згідно дослідження 100% респондентів готові порадити іншим студентам взяти участь у програмі академічної мобільності (рис. 2.14), а також 63,2% планують повторити цей досвід (рис. 2.15).

Would you recommend participation in Erasmus+ to other students?

19 відповідей

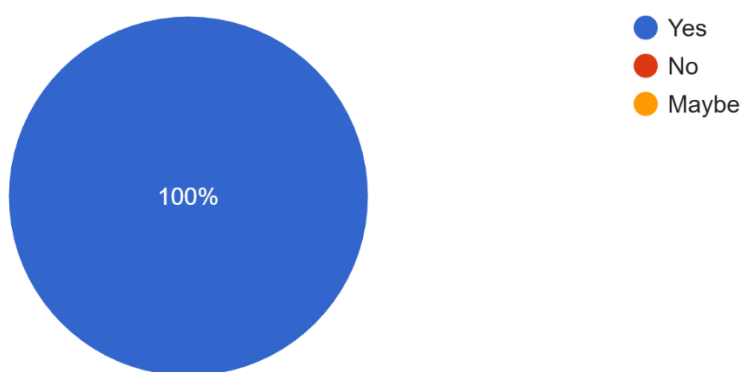

Рис. 2.14

Do you plan to participate in similar programs in the future?

19 відповідей

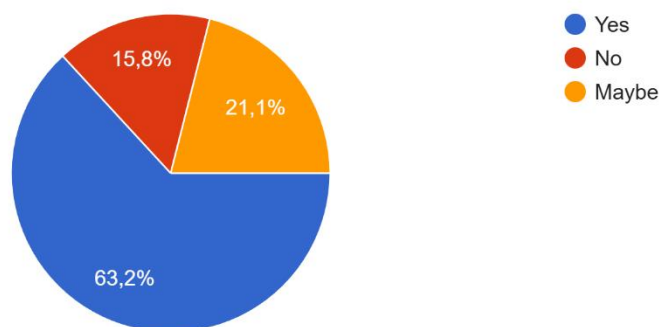

Рис. 2.15

Висновки до розділу 2.

У другому розділі нашого дослідження ми провели аналіз реалізації програми Erasmus + на прикладі досвіду студентів з різних країн. Результати опитування вказали на низку тенденцій, що простежуються серед студентів, які пройшли академічну мобільність.

По-перше, ми можемо для себе виділити те, що програма позитивно впливає не тільки на академічні успіхи студентів, але й на їх особистий розвиток. Усі респонденти помітили за собою підвищення самостійності, відповідальності, впевненості у собі, гнучкості, рівня толерантності та навичок до адаптації.

Набутий досвід міжкультурної комунікації також сприяв розширенню світогляду учасників і набуттю та розвитку soft skills до яких ми можемо віднести кращий тайм-менеджмент, навички взаємодії із новими людьми і носіями іншої мови та культури, адаптивність і вміння раціонально організовувати свою роботу і побут.

По-друге, окрім позитивних факторів, наше дослідження допомогло нам виокремити слабкі місця академічної мобільності, що потребують додаткової роботи і покращення. Найбільшою проблемою на думку респондентів стала робота із документами, а саме їх кількість, недостатні строки для збору усіх підписів і згод, дублювання необхідних паперів.

До недоліків також віднеслося чимало інших чинників: відсутність чіткого контролю і допомоги при підготовці до мобільності і після повернення, нечітка комунікація, несвоєчасне надання інформації про проведення конкурсів за можливість брати участь в обміні. Додатковими викликами для студентів поставали фінансові труднощі і складність у пристосуванні до нових умов.

Водночас було визначено шляхи вдосконалення системи академічної мобільності. Ми зазначили, що найефективнішими кроками можуть бути спрощення процедур подання та обробки документів, цифровізація та чітке

визначення відповідальних осіб і критеріїв перезарахування кредитів у кожному університеті, що є членом програми. Необхідним є також покращення координації між університетами-партнерами. Посилення інформаційної роботи, регулярні презентації та зрозумілі матеріали допоможуть студентам орієнтуватися в можливостях програми. Не менш важливою є постійна підтримка з боку рідного вищого навчального закладу та допомога після повернення.

У підсумку наше дослідження доводить, що програма Erasmus+ є ефективним інструментом для розвитку особистих та академічних навичок студентів та підвищення їхньої конкурентоспроможності. Незважаючи на виклики, із якими студентам доводиться зіткнутися, рівень задоволеності учасників залишається дуже високим. Більшість з них планують повторити досвід мобільності та рекомендують його іншим. Це черговий раз підкреслює необхідність вдосконалення організаційних процесів, щоб підвищити позитивний вплив програми на здобувачів, а також зробити її більш доступною.

Висновок

Проведене нами дослідження було присвячене комплексному аналізу розвитку академічної мобільності в умовах сучасності. За приклад ми взяли програми Erasmus+, окремо розбираючи переваги та недоліки програми. Теоретична частина роботи узагальнює собою основні концептуальні засади академічної мобільності. Ми обґрунтували її сутність та характеристики, розібрали історичні аспекти становлення академічних обмінів у Європі та зокрема в Україні, а також розглянули програму Erasmus+ у якості центральної фігури в сучасній освіті.

Для кожного учасника академічна мобільність має різні критично необхідні функції. Для студентів це досвід навчання в іншому університеті, для викладачів підвищення їх кваліфікації, а для навчальних закладів загалом це можливість підвищити свій імідж і привабити більшу кількість здобувачів.

В сучасних умовах, коли ми зіткаємося із все більшою кількістю глобальних проблем, подібні програми набувають нового, ширшого значення. Війни, карантини, безперервні конфлікти – усе це призводить до стрімкого розвитку організації академічної мобільності і її цифровізацію.

У роботі вказано, що програми освітнього обміну є багатовимірним і складним для класифікації феноменом. Virізняють чимало чинників, які будуть обирати вид мобільності: місце проведення, сфера діяльності, процедура визнання і за способом реалізації.

Аналіз історії становлення академічної мобільності такою, яка вона є сьогодні, демонструє те, як глобальні події і зміни в баченні людством освіти постійно змінювали її форму. Починаючи з перших академічних паломництв, коли студенти подорожували між першими університетами, використовуючи уніфіковану для навчання мову, і продовжуючи використанням мобільності у якості інструмента для відновлення миру, толерантності і набуття навичок міжкультурної комунікації після закінчення другої світової війни.

Ми відзначили для себе процес заснування програми Erasmus+ і її попередників, яка вже майже 40 років є головною ланкою в організації більшої частини світових мобільностей і продовжує надалі розширятися.

У роботі було зазначено основні цілі і майбутні траєкторії розвитку програми. Як вони змінювалися, підлаштовуючись під сучасність. Як Україну також доєднали до ініціативи і на сьогоднішній день тисячі українців взяли участь в обміні, а українська освіта отримала можливість приєднатися до європейського простору. Лише за період з 2022 року більше 33 тисяч громадян взяло участь у мобільності.

Окрему увагу було приділено тому, як сучасні виклики впливають на формування програми. Так пандемія 2020-2021 рр. обмежила можливість виїзду за кордон, і представники Erasmus+ ввели нову форму віртуального обміну, для продовження ініціативи, якою користуються і донині. Зокрема в Україні на період війни онлайн формат мобільності також став актуальним.

Разом із впровадженням нової форми проходження мобільності, організація також набула певних змін. Цифровізація торкнулася оформлення документації, що значно скорочує і спрощує процес подання заяв, їх обробки і організації.

Практична частина нашого дослідження дозволила оцінити реалізацію програми Erasmus+ та її вплив на студентів з усього світу. Респонденти зазначали помітне покращення навичок які вони використовують тепер як в освіті, так і в житті. Ми відзначили що мобільність формує глобальне мислення, розширяє кругозір учасників, позитивно впливає на академічну успішність і майбутню кар'єру.

Багато респондентів після повернення до їх рідних країн продовжують користуватися новонабутими навичками і методами, черговий раз підкреслюючи позитивний вплив програми на здобувачів.

Разом із цим Erasmus+ не є ідеальним варіантом мобільності. Студенти досі зіштовхуються з певними труднощами, які потребують корегування. Найсерйознішими з них є організаційно-бюрократичні. Відсутність

тренуваних кадрів, чітких інструкцій щодо роботи із необхідною документацією і дублювання деяких вимог затягує процес підготовки і перезарахування кредитів.

Але виявлені недоліки не є непереборними і ми виділили низку рекомендацій, як можна впоратися із найрозповсюдженішими. У роботі запропоновано спрощення бюрократичних процедур, введення цифрових технологій, а також створення умов для підтримки студентів до, під час і після мобільності.

У підсумку можемо стверджувати, що академічна мобільність є невід'ємною складовою сучасного освітнього процесу. Програма Erasmus+ наочно демонструє, як міжнародна праця збагачує досвід освітян і підвищує якість освіти. І саме для України розвиток академічної мобільності є одним з головних завдань для реформування застарілих підходів до освіти.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. Академічна мобільність в українському просторі вищої освіти: реалії, виклики та перспективи розвитку // Вища освіта України. – 2016. – № 2. – С. 5-11. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vou_2016_2_3
2. Бака С.В. Нормативно-правове забезпечення регулювання академічної мобільності в Україні // Вісник Національного ун-ту цивільного захисту України. – Харків: НУЦЗЦ, 2018. – № 2(9). – С. 264–276.
3. Богуславська, А. ОБОЛОНювання освіти: Україна, згідно з Болонським договором, наближатиме свою систему освіти до європейських стандартів. Проте поки що важко сказати, наскільки глибокими і структурними будуть ці зміни / А. Богуславська// Україна молода. – 2005.- 4 лист.(№ 206). – С.14.
4. Вавренюк С.А. Механізм мобільності студентів як засіб підвищення якості освіти в Україні // Публічне управління та адміністрування в Україні: науковий журнал, – ПУ «Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій», 2018. – Вип. 8, С. 23-27.
5. Василенко О. В. Глобалізація, академічна мобільність та інтернаціоналізація вищої освіти // Інвестиції: практика та досвід. – Дніпро, 2018. – № 24. – С. 106-109.
6. Грищук Ю. В. Міжнародна академічна мобільність в Україні: проблеми та перспективи // Освітологічний дискурс. – Київ: 2014. – № 2. – С. 33-40.
7. Гуляєва Н. М. Мобільність викладачів і студентів: проблеми та орієнтири / Н.М.Гуляєва //Матеріали VI щорічної міжнародної конференції «Розбудова менеджмент-освіти в Україні» (17–19 лютого 2005 року м. Дніпропетровськ). — К.: Навч.-метод. центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2005. — С. 76–81.

8. Домбровська С.М., Шевчук Ю.Р. Розвиток академічної мобільності в сучасному освітньому процесі // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління. – 2022: НУЦЗУ. – Вип. 1. – С. 222-229. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNUCZUDU_2022_1_28 (дата звернення: 21.11.2025)
9. Жураковська Л.А. Тенденції освітньої міграції в контексті глобалізації економічного розвитку // Демографія та соціальна економіка. - 2014. - №1. – С. 234-242. – URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/dse_2014_1_22
10. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. Стаття 84 «Міжнародна академічна мобільність». – Відомості Верховної Ради України, 2017, № 38, ст. 672. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 21.11.2025)
11. Заячук Ю.Д. Сучасна світова реальність вищої освіти: можливості та ризики / Ю.Д. Заячук // Динаміка освітніх процесів та підготовка майбутніх фахівців у системі вищої освіти: відповідь на сучасні суспільні запити : колективна монографія ; за ред. Д.Д. Герцюк, Ю.Д. Заячук. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020 – С. 11–29.
12. Кабінет Міністрів України. Про внесення змін до деяких постанов КМУ щодо врегулювання питань академічної мобільності: Постанова КМУ від 13.05.2022 № 599. – БД «Законодавство України», Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/599-2022-%D0%BF> (дата звернення: 21.11.2025)
13. Кабінет Міністрів України. Про затвердження Порядку реалізації права на академічну мобільність: Постанова КМУ від 12.08.2015 № 579. – БД «Законодавство України», Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/579-2015-%D0%BF> (дата звернення: 21.11.2025)

14. Кабінет Міністрів України. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки: Розпорядження КМУ від 23.02.2022 № 286-р. – «Урядовий кур'єр», № 35, 2022.
15. Ковбатюк М.В., Шевчук В.О. Академічна мобільність студентів в умовах розвитку освітніх інтеграційних процесів // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2020. – Вип. 30. – С. 92-97. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2020_30_19 (дата звернення: 21.11.2025)
16. Лісовий В. М. Мотивована академічна мобільність як засіб інтеграції у міжнародний освітній простір // Медична освіта. – 2013. – № 2. – С. 61-64. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mosv_2013_2_17
17. Мартинюк А.П., Губіна А.М. Академічна мобільність студентів як вагома складова інтернаціоналізації освіти // Академічні студії. Серія : Педагогіка. – 2024. – Вип. 2. – С. 35-43. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/acsp_2024_2_8 (дата звернення: 21.11.2025)
18. Матвієнко О. В. Академічна мобільність як складова частина підготовки майбутніх учителів до міжкультурної комунікації в умовах євроінтеграції // Інноваційна педагогіка. – 2020. – Вип. 21(2). – С. 147-150. – URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/innped_2020_21\(2\)_35](http://nbuv.gov.ua/UJRN/innped_2020_21(2)_35) (дата звернення: 21.11.2025)
19. Микитась В. Давньоукраїнські студенти і професори. – К., 1994. – С. 31-48
20. Мирончук Н.М. Академічна мобільність як фактор інтеграції України у світовий освітній простір // Модернізація вищої освіти в Україні та за кордоном : зб. наук. праць. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2014. – С. 20–24.
21. МОН України. Академічна мобільність. – URL: mon.gov.ua/osvita-2/vishcha-osvita-ta-osvita-doroslikh/osvita-za-kordonom/akademichna-mobilnist (дата звернення: 21.11.2025)

22. МОН України. Уряд урегулював питання академічної мобільності. – URL: mon.gov.ua/news/mon-uryad-uregulyuvav-pitannya-akademichnoi-mobilnosti
23. Небрат В.В., Горін Н.О. Історичні детермінанти включення України в систему міжнародних економічних відносин : монографія // НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». – К., 2021. – 528 с.
24. Пащенко С. Ю. Академічна мобільність як чинник розвитку особистісно-професійного потенціалу педагога // Вісник Одеського національного університету. Серія : Психологія. – 2012. – Т. 17, Вип. 8. – С. 414-424. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_psi_2012_17_8_51 (дата звернення: 21.11.2025)
25. Подокшин С., Рогович М. До джерел вищої освіти // Від Вишенського до Сковороди. – К., 1972. – С. 44.
26. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. – URL zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text
27. Програма ЄС Еразмус+: 38 років трансформації у сферах освіти, професійного розвитку, молоді та спорту в Європі. – URL: erasmusplus.org.ua/news/programa-yes-erazmus-38-rokiv-transformacziyi-u-sferah-osvity-profesijnogo-rozvytku-molodi-ta-sportu-v-yevropi
28. Радогуз С. Академічна мобільність як фактор підвищення конкурентоздатності закладу вищої освіти [Електронний ресурс] / С. Радогуз, Т. Нетецька // Актуальні питання гуманітарних наук. - 2020. – Вип. 29(3). – С. 226-232. – URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apgnd_2020_29\(3\)_39](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apgnd_2020_29(3)_39) (дата звернення: 21.11.2025)
29. Романинець М. Р. Академічна мобільність українського студентства в умовах глобалізованого простору: філософсько-правові аспекти // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія : Юридичні науки. – 2019. – Вип. 21. – С. 77-83. – URL:

- http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2019_21_13 (дата звернення: 21.11.2025)
30. Свириденко Д. Академічна мобільність: відповідь на виклики глобалізації : монографія – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. – 279 с.
 31. Сімак К. В. Віртуальна академічна мобільність студентів: досвід Канади // Український педагогічний журнал. – 2017. – № 2. – С. 35-40. – URL: <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/532> (дата звернення: 21.11.2025)
 32. Скиба Т.Ю. Аналіз стану і тенденції розвитку вищої освіти в Україні // Наукові праці. Державне управління. – 2013. – Вип. 202, Т. 214. – С. 136–140.
 33. Скибун Н.Д., Трофименко Т.В. Академічна мобільність вищої освіти: сучасний стан // Освітній дискурс. – 2022. – Вип. 42. – С. 16-27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eddcsp_2022_42_4 (дата звернення: 21.11.2025)
 34. Слюсаренко О. М. Розвиток найвищого університетського потенціалу в умовах глобалізації: монографія. – Київ : Пріоритети, 2015. – 384 с.
 35. Співаковська Є. Академічна мобільність майбутніх педагогів у межах міжнародної співпраці // Педагогічний процес: теорія і практика. – Париж, 2017. – Вип. 4. – С. 62-67.
 36. Степанова М. І. Академічна мобільність – важливий чинник освітньої євроінтеграції України // Економіка і управління. – 2011. – № 1. – С. 135-137.
 37. Сушик О., Сушик І. Академічна мобільність українських студентів в історичній ретроспективі: витоки, напрями, мотиви // Освітологія. – Луцьк, 2019. – № 8. – С. 8–18.
 38. Україна в Болонському процесі. – URL: msmb.org.ua/books/thematic_bibliography/48

39. Федорова І.І., Трофименко Я.В. Академічна мобільність українських студентів сучасного освітнього простору // Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка. – Київ, 2012. – № 2(35). – С. 139–148.
40. Хоминець С. І. Академічна мобільність у документах Болонського процесу // Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки. – Херсон, 2019. – Вип. 88. – С. 150-155.
41. Ян Ц., Яо С. Роль академічної мобільності студентів. // Педагогічна Академія. – 2024. – № 12. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14171878> (дата звернення: 21.11.2025)
42. Academic mobility: Definition, objectives and key provisions. – SPubl. – spubl.com.ua/uk/blog/academic-mobility-definition-objectives-and-key-provisions
43. An official site of European Union. European Commission. Erasmus+ Programme Guide 2021–2027. – URL: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/programme-guide> (дата звернення: 21.11.2025)
44. An official site of European Union. European Commission. Mobilitätsstrategie für die Zuwanderung von Fachkräften (2020). – URL: <https://ec.europa.eu> (дата звернення: 21.11.2025)
45. An official site of European Union. Eurostat. Learning mobility statistics. – URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Learning_mobility_statistics (дата звернення: 21.11.2025)
46. Bologna Declaration (The European Higher Education Area). The Bologna Declaration of 19 June 1999. – URL: https://ehea.info/Upload/document/ministerial_declarations/1999_Bologna_Declaration_English_553028.pdf (дата звернення: 21.11.2025)
47. Dosenko A., Maksymova I., Sytnyk O., Horska K., Polisuchenko A. Academic Mobility as a Key Factor for the Future Development of Education // Proceedings of the 14th International Conference on Computer Supported Education. SciTePress, 2022. – URL:

- <https://www.scitepress.org/Papers/2022/113660/113660.pdf> (дата
звернення: 21.11.2025)
- 48.Erasmus+ Student Charter. – erasmus-plus.ec.europa.eu/resources-and-tools/erasmus-student-charter-0
- 49.Gramsch-Stehfest R. Rezension zu: Jürg Schmutz, Juristen für das Reich. Die deutschen Rechtsstudenten an der Universität Bologna 1265-1425 // 2 Bde. (Veröffentlichungen der Gesellschaft für Universitäts- und Wissenschaftsgeschichte, 2) – Basel, 2000. – 288 p.
- 50.Knight J., De Wit H. Internationalization of Higher Education: Past and Future // Center for International Higher Education – Boston, 2018. – P. 2–4.
- 51.Kultusministerkonferenz (KMK). Strategie zur Internationalisierung. – URL: <https://www.kmk.org/themen/hochschulen/internationales/internationalisierung-der-hochschulen/> (дата звернення: 21.11.2025)
- 52.OECD. International student mobility (2024). – URL: <https://www.oecd.org/education/international-student-mobility.htm> (дата звернення: 21.11.2025)
- 53.Peregrinatio academica. – URL: geschichte.univie.ac.at/en/articles/peregrinatio-academica
- 54.Rüegg W. A History of the University in Europe. // Cambridge Univ. Press. – Cambridge, 2003. – 536 p.
- 55.Santiago P., Tremblay K., Basri E., Arnal E. Tertiary Education for the Knowledge Society: Social Features, Equity, Innovation, Labour Market, Internationalisation. Vol. 2. / P.Santiago, K.Tremblay, E.Basri, E.Arnal. – Paris: OECD, 2008. – P. 243.
- 56.UNESCO IESALC. New insights on countries' objectives. (2025). – URL: <https://www.iesalc.unesco.org/en/articles/new-insights-countries-objectives-promote-international-student-mobility> (дата звернення: 21.11.2025)
- 57.UNESCO. Global Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education (Париж, 2019). – URL: <https://webarchive.unesco.org/web/20210618000737/http://portal.unesco.org>

[/en/ev.php-](#)

[URL_ID=49557&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html](#) (дата

звернення: 21.11.2025)

58.UNESCO. Qualifications recognition: a door to collective progress (2023). –

URL: <https://www.unesco.org/en/articles/qualifications-recognition-door-collective-progress> (дата звернення: 21.11.2025)

59.UNESCO. Record number of higher education students. (2025). – URL:

<https://www.unesco.org/en/articles/record-number-higher-education-students> (дата звернення: 21.11.2025)

60.Wildavsky B. The Great Brain Race. Princeton: Princeton University Press, 2012.

Додаток 1**Questionnaire: Experience of Participation in Academic Mobility Programs
(Based on Erasmus+ Example)****1. General information.****1) Your gender:**

- Male
- Female
- Other
- Prefer not to say

2) Your age:

- Under 20
- 21-25
- 26-30
- 31 and above

3) What level of education were you pursuing withing the academic mobility program:

- Bachelor's
- Master's
- PhD
- Other (please specify)

4) The country where you studied within the academic mobility program:

Open answer

2. Motivation for Participation**1) What motivated you to take part in the academic mobility program?**

(Select all that apply)

- Improving the quality of education
- Intercultural experience
- Improving foreign language proficiency
- Travel opportunities
- Professional development / career prospects

- Other (please specify)

2) How did you learn about the Erasmus+ program opportunity?

- Through university announcements
- Social media / Erasmus+ website
- Friends or teachers
- Other (please specify)

3. Organizational Experience

1) How would you evaluate the organizational support provided by your home university?

– 1 – 2 – 3 – 4 – 5

2) How would you evaluate the support provided by the host university during your stay abroad?

– 1 – 2 – 3 – 4 – 5

3) What difficulties did you face during preparation or participation in the program? (Select all that apply)

- Language barrier
- Financial difficulties
- Document-related issues
- Cultural adaptation
- Lack of informational support
- Other (please specify)

4. Academic and Personal Experience

1) To what extent did the program meet your academic expectations?

– 1 – 2 – 3 – 4 – 5

2) Did you achieve your academic goals during the mobility period?

- Yes
- No
- Partly

3) How would you assess your language improvement after participation?

- Improved significantly

- Improved moderately
- No change
- Difficult to say

4) How did participation influence your personal development (independence, communication, adaptability, etc.)?

Open answer

5. Outcomes and Perspectives

1) Did participation in the program help you enhance your professional opportunities?

- Yes
- No
- Maybe
- Too early to evaluate

2) Do you plan to participate in similar programs in the future?

- Yes
- No
- Maybe

3) How would you evaluate the overall impact of the Erasmus+ program on your life?

- Very positive
- Positive
- Neutral
- Negative

4) What aspects of the program do you consider the most valuable?

Open question

5) In your opinion, what should be improved in the organization of academic mobility programs?

Open question

6) Would you recommend participation in Erasmus+ to other students?

- Yes

- No
- Maybe

Переклад

Анкета: Досвід участі в програмах академічної мобільності (на прикладі Erasmus+)

1. Загальна інформація.

1) Ваша стать:

- Чоловік
- Жінка
- Інше
- Волію не казати

2) Ваш вік:

- До 20
- 21-25
- 26-30
- 31 и вище

3) Який рівень освіти ви здобували в рамках програми академічної мобільності:

- Бакалавр
- Магістр
- Доктор філософії
- Інше (будь ласка, уточніть)

4) Країна, де ви навчалися в рамках програми академічної мобільності:

Відкрита відповідь

2. Мотивація для участі

1) Що вмотивувало Вас взяти участь в академічній мобільності? (Оберіть усі підходящі варіанти)

- Підвищення якості освіти

- Міжкультурний досвід
- Підвищення майстерності володіння іноземною мовою
- Можливості подорожувати
- Професійний розвиток / кар'єрні можливості
- Інше (будь ласка, уточніть)

2) Як ви дізналися про програму Erasmus+ program?

- Оголошення в університеті
- Соціальні мережі / Веб-сторінка Erasmus+
- Друзі та викладачі
- Інше (будь ласка, уточніть)

3. Організаційний досвід

1) Як Ви оціните організаційну підтримку зі сторони рідного університету?

– 1 – 2 – 3 – 4 – 5

2) Як Ви оціните організаційну підтримку зі сторони приймаючого університету, знаходячись за кордоном ?

– 1 – 2 – 3 – 4 – 5

3) Із якими труднощами ви зустрілися під час підготовки або участі у мобільності? (Оберіть усі підходящі варіанти)

- Мовний бар'єр
- Фінансові проблеми
- Проблеми із документацією
- Культурна адаптація
- Нестача інформаційної підтримки
- Інше (будь ласка, уточніть)

4. Академічний і особистий досвід

1) Наскільки програма відповіла Вашим очікуванням?

– 1 – 2 – 3 – 4 – 5

2) Чи досягли Ви своїх цілей протягом мобільності?

- Так

- Ні
- Частково

3) Як ви оціните свої зміни у навичках володіння мовою?

- Значно покращилися
- Помірно покращилися
- Не змінилися
- Важко сказати

4) Як участь вплинула на Ваш особистісний розвиток (незалежність, комунікацію, адаптивність, тощо.)?

Відкрита відповідь

5. Результати та перспективи

1) Чи допомогла мобільність підвищити Ваші кар'єрні можливості?

- Так
- Ні
- Можливо
- Зарано для оцінки

2) Чи плануєте ви взяти участь у схожих програмах у майбутньому?

- Так
- Ні
- Можливо

3) Як ви оціните загальний вплив програми Erasmus+ на Ваше життя?

- Дуже позитивний
- Позитивний
- Нейтрально
- Негативний

4) Які аспекти програми ви вважаєте найціннішими?

Відкрите питання

5) На Вашу думку, що має бути покращено в організації академічної мобільності?

Відкрите питання

6) Чи порекомендували б Ви програму Erasmus+ для участі іншим студентам?

- Так
- Ні
- Можливо